

65. møde.

Onsdag den 8. maj kl. 10.

Formanden:

Skatte- og afgiftsudvalget har afgivet tillægsbetænkning over forslag til lov om ændring af kildeskatteloven. (Opkrævning af restskat, beskatning af folke- og invalidepensionister m. fl.). Eksemplarer vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Forhandling om forsvarsministerens skriftlige redegørelse af 25. april 1974 for Christianiasagens udvikling.

(Redegørelsen findes i tidenden sp. 5823).

Kjeld Olesen (S):

Christiania er hverken virkeliggørelsen af den lykkelige tilværelse, vi alle kan drømme om, eller et udhængsskab for alverdens laster. Ikke noget, der kan gøres op i penge eller vurderes objektivt. For Christiania er først og fremmest mennesker, de fleste af dem anderledes. Det er stedet, hvor andre søger at hente inspiration til nye livsformer, værdinormer, om man vil; det er også stedet, hvor der kan hentes argumenter, hvis man vil tale ned til folks fordomme; ikke mindst det sidste har præget debatten.

Man kan altså anskue Christiania på mange måder, nøjes med at se det, man ønsker, man kan lukke øjnene for de sider af problemet, som ikke rigtig passer ind i ens egen opfattelse. Man kan betragte den historisk og spørge, hvordan Christiania overhovedet kunne opstå. Svaret er meget enkelt: fordi den tidligere VKR-regering pludselig rømmede de 32 tdr. land med ca. 200 bygninger, hvorefter den daværende forsvarsminister Knud Østergaard traf principbeslutning om, at området ikke måtte bevogtes af militæret. Et privat vagselskab kunne ikke hindre omfattende tyverier af installationer og et voldsomt hærværk mod de forladte

bygninger, vel at mærke før Christiania blev en realitet; flere bygningssagkyndige har udtalt, at hvis det ikke var beboet som nu, ville bygningerne gå den fuldstændige undergang i møde.

Ja men kunne man så ikke skyndsomst udnytte arealerne, f. eks. sælge dem? Det forsøgte den tidligere regering, men man måtte opgive tanken, fordi Københavns kommune ikke havde fået en dispositionsplan for området, og selv i dag er det ikke sket.

I erkendelse af, at det altså ikke var muligt at få afhændet arealerne inden for en overskuelig fremtid, var det, at man i foråret 1973 traf principbeslutning om, at arealerne skulle forblive i statens eje i 3 år. Samtidig besluttede man at udskrive en arkitektkonkurrence, og man besluttede at betragte det som et socialt eksperiment. Det var en arkitektkonkurrence for den fremtidige anvendelse af området, som mange storbyer må misunde København, både centralt placeret og enestående med hensyn til de miljømæssige og rekreative muligheder.

Hvad har den nuværende regering så gjort? Ja, for det første besluttet ikke at opfatte Christiania som et socialt eksperiment. Det er dog, som om denne højtidelige beslutning ikke rigtig har gjort indtryk, for som eksperiment udvikler det sig stadig. For det andet har man bestemt, at beboerne kan få lov til at blive der i de 3 år, som det blev lovet af den tidligere regering. For det tredje har man ansøgt om penge til at nedrive 60 bygninger. 60 ud af ca. 190 bygninger lyder måske ikke af så meget; i virkeligheden drejer det sig om, at man derved ødelægger selve grundlaget for de mest positive sider af Christiania. Man ønsker således at nedrive feltmagasinet, en ca. 100 m lang bygning, der rummer en række aktiviteter for folk både fra Christiania, og fra det øvrige Christianshavn.

Som det påpeges i dag af professor Steen Eiler Rasmussen i en kronik i Politiken, er denne bygning af Københavns kommune udpeget som bevaringsværdig, og det særlige bygningssyn har indstillet den til fredning. Men regeringen vil have den revet ned. Professoren går ligeledes i rette med forslaget om nedrivning af ridehuset, der, som han siger, står godt og fast. Det samme gælder børnehuset, hvor man i modsætning til

[Kjeld Olesen.]

mange børnehaver, som professoren selv har tegnet i tidens løb, har fået skabt, hvad han betegner som et venligt og fortroligt miljø.

Som den tidligere regering skrev i sin redegørelse af 14. august sidste år, oplever man i disse år en forøgelse af grupper, der ikke kan eller vil tilpasse sig de krav, samfundet stiller. Det gælder de mange sociale truede grupper, hvor samfundets tilbud har været utilstrækkelige eller uacceptable. Det gælder minoritetsgrupper, der er stødt ud af familie, venner og arbejdsfæller. Det gælder ensomme og gamle, der føler sig fremmedgjorte. Over for disse grupper må Christiania vurderes som et socialt eksperiment med det sigte at søge at give den enkelte forudsætning for en meningsfyldt tilværelse.

Der er netop udarbejdet en meget interessant rapport vedrørende narkotikaproblemet, som nogle har søgt at gøre til det helt store problem i Christiania. Ungdomsklinikken har siden juni sidste år arbejdet med stofmisbrugere på Christiania. Den sidste opgørelse for få dage siden viser, at det drejer sig om i alt 29 personer, hvoraf de 13 bor uden for området. Man fik på opgørelsesdagen kontakt til de 20. Af disse 20 er 15 stof-fri, 2 er på nedtrapning, 1 forbereder nedtrapning, 1 er i fortsat behandling og 1 tager stadig stof. Det er et opsigtsvækkende godt resultat.

For langt de fleste gælder, at tidligere handlinger ikke er lykkedes; hvorfor så på Christiania? Ja, i rapporten hedder det, at man har fået støtte på en naturlig og stilfærdig måde af Christianiabeboerne, når hjemfarende eks-narkomaner er kommet tilbage fra nedtrapning. Klienterne har mulighed for at holde sig på afstand af de hårde stoffer ved, at der er kommet stoffrie personer til dem, der har snakket og gjort dem til deres kammerater.

I går udtalte bestyreren af kriminalistisk institut, lektor ved Københavns universitet Berl Kutchinsky sig i Politiken om det sociale eksperiment; han finder, at der er tale om noget enestående i verden, som man nu søger at efterligne, og han forklarer, at i Christiania bedømmes man ikke efter det ry, man har, men efter sine handlinger på stedet, og herved kan afvigeren, siger han, den kriminelle eller stofmisbrugeren få sin selvrespekt tilbage. Kutchinsky peger på, at

når Christiania i internationalt perspektiv er et så enestående eksperiment, skyldes det den moderne viden om afvigere og moderne kriminologers og psykologers forsøg på at skabe noget, som ligner Christiania på visse punkter. Men, siger han så, alle forsøg er hidtil slået fejl, kun i Christiania har man kunnet skabe en virkelig fristad, hvor unge i en overgang har kunnet følge deres egen rytme, hvor de pludselig har oplevet at blive målt og bedømt på deres handlinger og deres betydning for fællesskabet, og hvor de har kunnet bytte deres gamle identitet ud med en anden.

Men regeringen ser altså ikke noget socialt eksperiment i dette. Tværtimod synes det væsentlige i alt dette ikke at være gået op for forsvarsministeren, idet han i sin redegørelse skriver:

„Hvad de sociale problemer angår, så står hele Københavns kommunes omfattende sociale hjælpeapparat til rådighed, og ansvaret for social bistand er da også klart kommunalt. I øvrigt tyder ingenting på, at det er mere end blot et lille mindretal af beboerne på Christiania, der har behov for social støtte.“

Men senere hen hedder det:

„det må i denne forbindelse erindres, at et meget væsentligt antal af beboerne i forvejen har været ude i massive sociale problemer, som ikke hidtil har kunnet løses tilfredsstillende.“

I disse citater ligger en selvmodsigelse af de helt store dimensioner, men i den sidste bemærkning også antydning trods alt af en erkendelse af virkeligheden, som den er, og virkeligheden er f. eks. også, at direktoratet for børne- og ungdomsværnet i København har kontakt til en snes børn og unge på Christiania, som ikke hidtil har kunnet blive passet ind i et normalt institutionsmiljø eller kunnet blive behandlet med de normale midler. Det hedder i en nylig oversigt fra direktoratet, at den støtte, man giver dem, ikke skal medvirke til at fastholde dem i miljøet; man har haft et stadig mere intenst arbejde med gruppen, og man har også mødt stadig større velvilje fra gruppens side, hvilket har givet en række forbavsende positive resultater. Altså dette ud fra rapportens ord.

Så kan man spørge, om det da ikke er forståeligt, at borgere, der står dagen lang på

[Kjeld Olesen.]

en arbejdsplads, og som betaler deres skat, reagerer, når man på Christiania f. eks. ikke betaler tilstrækkeligt for brug af el og vand. Jo, det er, og principielt må man forlange fuld dækning for disse udgifter. I ministerens redegørelse kan man se, at det på et år er lykkedes at mere end fordoble indbetalingerne, nemlig fra 32.000 kr. til 70.000 kr. Men der er lang vej endnu, og jeg mener også, at man burde have gjort betydeligt mere ved det.

Skal vi imidlertid gøre det samlede regnestykke op, så må det med, at en stor part uden Christianias tilstedeværelse ville være i behandling på statshospitaler, skoler eller behandlingshjem eller i en vore narkoinstitutioner. Herudover findes et lignende antal, som, hvis Christiania ikke eksisterede, ville være henvist til langvarig social understøttelse eller revalidering. Hvad dette ville koste det offentlige, overstiger jo mange gange de udgifter, der nu er tale om. Men det skal som sagt ikke bruges som argument for, at der ikke bevidst stiles imod balance med de udgifter, der har været for el og vand.

Så befolkningens retsbevidsthed da? Vi er enige i, at den ikke må krænkes. Her spiller den gode vilje den afgørende rolle, når det drejer sig om at nå frem til en normalisering, der både tager hensyn til de krav, som kommunen og andre stiller, og så dette at der er tale om et tidsbegrænset eksperiment. Disse praktiske problemer kan kun løses ved, at man sætter sig sammen og både fra samfundets side og fra Christianiaborgernes side viser tilstrækkelig smidighed og åbenhed, også hvor det drejer sig om at nedrive bygninger, der ikke er værd at bevare.

Men at køre frem som foreslået af forsvarsministeren, kan vi ikke acceptere. At bruge magt er ikke svært; at lade bulldozere tage affære kan nok give regeringen et skær af handlekraft i lov og ordenens hellige navn, men det vil være kortsynet.

Jeg håber, at de medlemmer af finansudvalget, som snart skal træffe den endelige afgørelse, vil tænke sig om mange gange. Får ministeren sin vilje, lægges der op til en konfrontation, som ingen bør være interesseret i. Christiania vil i så fald stå som noget mere end blot nogle tønder land. Det vil

være et symbol, hvor magtanvendelse vil skubbe generationer og befolkningsgrupper længere fra hinanden. Der vil opstå forståelseskløfter, hvis man med overdreven nidkærhed vil kvæle et oprigtigt forsøg på at skabe nye muligheder for menneskelig udfoldelse, forsøg på at bane nye veje bort fra den umenneskeliggørelse af tilværelsen, som ellers truer med at blive vor pris for industri- og forbrugersamfundet.

Erlendsson (FP):

Det var interessant at høre kriminologen Berl Kutchinskys artikel i Politiken refereret i så høj grad, som vi har hørt det, og at få at vide, at fristaden Christiania er genstand for hele den vestlige verdens beundring. Den østlige verden har vi ikke hørt noget om; jeg tror heller ikke, det har noget med kommunister at gøre, det derude; kommunisterne er pæne mennesker, som har lært af deres store broderparti, hvordan man skal opføre sig, og de står ikke bag den historie derude.

Men det, som sagen i dag i første række skal dreje sig om, mener jeg er at blive klar over, hvor ansvaret skal placeres for det, som er sket, og det, som stadig sker derude. Uden at kende historien kan nutiden ikke forstås og kan der ikke planlægges for fremtiden. Folketingets medlemmer skal i dag vise deres holdning til det, som er sket, og det, som sker derude. Det er det, befolkningen venter sig af denne debat.

Drøftelserne i dag vil dreje sig om følgende hovedpunkter. For det første: hvem har ansvaret for begrebet fristaden Christiania? Hvem tillod tyveri og hærværk på Bådsmannsstrædes kaserne, endnu før militæret endeligt havde forladt området, eller hvem undlod at forhindre det? Sådan kan spørgsmålet også stilles.

For det andet: hvem tillod eller undlod at hindre den ulovlige besættelse af statens bygninger? Skete det i realiteten i forståelse med visse politiske kredse med støtte i den daværende regering? Er det korrekt, at indbryderne havde fået tilladelse af daværende kulturminister Niels Matthiasen eller af kulturministeriet som refereret af forsvarsminister Erling Brøndum i Politikens kronik af 19. april i år? En forklaring, som indbryderne skal have fremført over for militærpo-

[Erlendsson.]

litiet, da de den 24. oktober kl. 4 nat stormede kasernen. Daværende forsvarsminister Kjeld Olesens holdning kan i hvert fald ikke afkræfte denne udtalelses troværdighed. Da hr. Kjeld Olesen næste morgen blev orienteret om angrebet, bestemte han, at der intet skulle foretages. Hvorfor blev han for øvrigt først orienteret om morgenen eller hen på formiddagen? Var der øvet sabotage mod telefonnettet, eller havde han selv taget stikket ud? Er der ingen ordonnanser, der kan bringe bud mellem forsvarsministeren og de militære enheder? I forsvarsministerens forfald, er der da ingen stedfortræder, der kan træffe beslutninger i ministerens sted? Og videre: gælder forholdsordren af 6. marts 1952 ikke mere? Jeg har intet sted kunnet finde, at den var ændret. Eller var den administrativt sat ud af kraft for denne specielle lejlighed? Hvorfor kunne militærpolitiet ikke indhente ordre fra nærmeste overordnede militære chef? Behøvede militærpolitiets mandskab overhovedet at indhente sådan ordre? Må det ikke i virkeligheden betragtes som pligtforsømmelse, at militærpolitiet ikke ufortøvet gik til modstand mod de indtrængende hippier, som de betegnes i forsvarsminister Erling Brøndums kronik?

Jeg skal ikke citere anordning om forholdsordre for det militære forsvar ved angreb på landet og under krig i dens helhed, men jeg vil gerne gøre opmærksom på, at om en eventuel 5. kolonne, der må formodes at optræde i forklædning som civilpersoner, hedder det:

„5. kolonne-virksomhed skal bekæmpes. Politiet vil på dette område bistå de militære myndigheder.“

Militærpolitiet spurgte, om området skulle ryddes, og som det hedder i kronikken:

„Forsvarsministeren orienteres næste morgen, men bestemmer, at der intet skal foretages.“

Sagen minder i sin helhed — nu er der nok nogle, der vil synes, jeg går for vidt — om 9. april-tragedien . . . (*Munterhed*).

Formanden:

Jeg gør opmærksom på, at bifalds- og mishagsytringer ikke er tilladt.

Erlendsson (FP):

. . . historien om søfortets kanon, der ikke kunne skyde, så tyskerne i ro og mag kunne lægge til kaj ved Langelinje. Den forargelse over formodet dansk politisk indforståethed med tyskernes besættelse af landet, som den parlamentariske kommission ganske vist tilbageviste, var vel den egentlige baggrund for den forholdsordre til forsvaret, som jeg netop har citeret uddrag af.

Men angrebet på Bådsmandsstrædes kaserner blev jo ikke gennemført af tyskerne eller af en anden ydre fjende, vil man sige. Det var fredelige danske statsborgere, som kl. 4 om natten gik til angreb på statens bygninger og tog dem i besiddelse, uden at et skud blev affyret.

Skulle dansk militærpoliti begynde at bruge magt over for sådanne pæne mennesker og måske komme til at fyre deres hyldebøsser af? Tænk, hvis disse fjollede militærpersoner havde såret sig selv eller andre. Man må da kunne forlange også af folk, der er blevet helt fordummede af militær disciplin, at de bruger den smule forstand, de har tilbage.

Reaktioner af den karakter, jeg her har givet nogle eksempler på, har muligvis forsvævet de implicerede myndigheds personer, da de undlod på egen hånd at trække forstærkninger til og rydde området og at påkalde hjælp fra politiet.

For ingen uden de eventuelt indforståede kunne kl. 4 om morgenen afgøre, hvilke kræfter der stod bag angrebet.

At den sidste krig begyndte på Langelinje, yder ingen garanti for, at den næste vil starte samme sted. Og at fjenden dengang kom sejlene til København i et camoufleret handelsskib, men iklædt uniformer og bærende synlige våben, forhindrer ikke, at den næste krig kunne starte som en tilsyneladende civil invasion med deltagelse også af kvinder og børn; det er netop et yndet trick

[Erlendsson.]

for at lægge moralsk pres på myndighederne til ikke at yde effektiv modstand over for en 5. kolonne.

Militærpolitiets spørgsmål, om området skulle ryddes, var derfor det næstbedste, der kunne foretages. Men af hele nattens og de følgende dages forløb må en potentiel ydre fjende have kunnet drage særdeles nyttige erfaringer.

Jeg havde for nylig besøg her på Christiansborg af en repræsentant for Christiania, en ung mand, der kaldte sig Løvetand. Hr. Løvetand ville interviewe mig om min stilling til redegørelsen her i dag, men herunder fik jeg også lejlighed til at stille spørgsmål.

Jeg spurgte ham da, hvorfor man ikke havde invaderet Thorvaldsens museum. Her kommer jo ikke mange, og der måtte kunne laves megen skøn tidsfordriv ved at bemale de kedsommeligt hvide marmor- og gipsstatuer; der findes jo så mange skønne farver. Bevillinger til tæpper og drømmesenge må jo nemt kunne fremskaffes, når man foreholder myndighederne det tåbelige i at opretholde et helt hus til fordel for en for længst afdød billedhugger.

Eller hvad med nationalmuseet? Her er både masser af plads og nok af indianerdragter og anden festlig udklædning til alle, der protesterer mod arbejdsræset i det etablerede samfund. For ikke at tale om stenøkser til dem, der vender sig mod fremmedgørelsen ved konfrontationen med den industrialiserede kapitalistiske masseproduktionens uudholdeligt ensartede frembringelser.

Hvorfor har man ikke kastet sine øjne på Christiansborg? Her er jo f. eks. et meget stort samtaleværelse, der næsten aldrig bliver brugt, med god varme, samt lange tæppebelagte gange og talrige vel vedligeholdte toiletter, som man kunne more sig med at slå i stykker.

Hr. Løvetand smilede venligt og syntes at overveje spørgsmålet. Det kunne formentlig blive alle tiders happening, endnu bedre end Bådsmandsstrædes kaserne. Men han endte med at afvise forslaget.

Jeg tror, hr. Løvetand kom til det resultat, at der mest sandsynligt ville blive ydet effektiv modstand, hvis der blev gjort forsøg på at besætte slottet. Og her kommer vi til noget vigtigt.

Den åndelige jordbund for, at myndighe-

derne skal se igennem fingre med ulovligheder, for at de vil undskylde, forklare og støtte dem, der begår ulovlighederne, må være velforberedt, og hvad Christiansborg angår, så har folkestyret endnu ikke nået den grad af nedvurdering i det almindelige omdømme, at der ikke ville kunne sættes politi eller andre magtmidler ind mod sådanne lovbrudere, selv om alle gode mennesker i dag principielt må føle sympati for lovbrudere af enhver kategori, efter at de med den kollektive betegnelse „sociale tabere“ næsten er befriet for enhver form for personligt ansvar for deres handlinger.

Men der må naturligvis være en grænse, og den går foreløbig ved Christiansborg.

Hvad militæret angår, er det derimod noget helt andet. Til trods for at det overvejende flertal i folketinget står enigt sammen om nødvendigheden af Danmarks deltagelse i NATO med forpligtelse til at opretholde et nationalt forsvar, har der i årevis kunnet føres en kampagne mod dansk militær, som yderst sjældent og da kun meget spagfærdigt er blevet imødegået fra politisk hold. Det samme har gjort sig gældende for politiet, hvis opgave det er at opretholde indre ro og orden. Militærpersoner og politifolk bliver fremstillet som potentielle voldsforbrydere. At genere, irritere og at protestere mod disse institutioner er derfor at give udtryk for de rigtige meninger, der følgende bør nyde alle rettænkende menneskers støtte.

Jeg har i de betragtninger, jeg har fremført, søgt at finde en psykologisk forklaring på den mangel på holdning og beslutsomhed, der har præget skiftende regeringer over for Christianiafænomenet. Den almindelige befolkning — eller lad mig hellere sige befolkningen ud over landet — forstår nemlig ikke et kuk af det hele. Fru Eva Gredal og flere med hende — også hr. Kjeld Olesen — vil hævde, at man ikke har været slap og holdningsløs, men human og forstående. Men gennemgår man sagen, som den foreligger fra folketinget i forskellige skriftlige beretninger, er hovedindtrykket, det, som står tilbage, at ministrenes væsentlige arbejde har været forsøg på at skubbe ansvaret fra sig. Over for fristadens selvbestaltede styrelsesorgan har ministrene anvendt en mere og mere ydmyg form og indtil det sidste nærmest tryglet om, at forholdene i de besatte

[Erlendsson.]

områder dog i nogen grad måtte nærme sig de normer, som gælder uden for fristaden. Rent bortset fra at det må anses for åbenbart urimeligt, at myndighederne indleder forhandlinger med lovbrudere om at vise et minimum af hensyn til deres eget velfærd, egen sikkerhed og egen sundhed ved ophold i bygninger, som de uretmæssigt har sat sig i besiddelse af, så er der altså efter 2½ års forløb endnu ikke kommet noget som helst ud af myndighedernes ydmyge holdning.

Det kontaktorgan, man fra myndighedernes side oprettede for at skabe gensidig forståelse, har man fra Christianiafolkenes side naturligvis kun taget som udtryk for regeringens valne holdning og som et svaghedstegn. Følgelig har der ikke været nogen som helst tilskyndelse for lovbruderne til at tage henstillingerne alvorligt, og da man yderligere til Christianiafolkenes irritation meget høfligt har vovet at gentage disse henstillinger, har Christianias forhandlere den 19. november sidste år ifølge forsvarsministerens dagbog erklæret, at hvis ikke de ansvarlige ministre og myndighederne viser sig mere forstående, vil de betragte forhandlingsgruppen og kontaktmøderne som ophævet, med andre ord: vi ønsker ikke på nogen måde og på noget punkt at ændre noget som helst.

Fru Eva Gredal var endda kommet Christianitterne meget langt i møde for at forklare og undskylde de horrible tilstande ved i sin redegørelse af 14. august 1973 at fremføre, at det drejede sig om et socialt eksperiment. Det afviste hr. Per Løvetand i en forhandling med ministeren allerede den 15. oktober, man frabad sig både undskyldninger og forklaringer. Fru Eva Gredal appellerede på mødet til beboerne om at rykke sammen i de bedre boliger. Det afviste hr. Løvetand også som misforstået solidaritet, og det er så situationen, som den ser ud i dag.

Hvad Christiania har kostet både menneskeligt og økonomisk, både direkte og indirekte på lokalt plan og på landsplan, tør jeg ikke vove at gisne om, men spørgsmålet er i dag: hvem stod bag stormen på Bådsmadsstrædes kaserne? Hvem har siden forhindret myndighederne i at rejse tiltale mod hovedmændene? Hr. Kjeld Olesen og fru Eva Gredal siger i den redegørelse af 14. august,

de begge har underskrevet, at besættelsen skete efter en tilsyneladende vel tilrettelagt plan. I de overenskomster, fru Eva Gredal og andre siden har truffet med ledergruppen i Christiania, er myndighedspersonernes deltagelse konstateret med navns nævnelser på hver enkelt i hver enkelt tilfælde. Ledergruppen er anonym. Hvorfor? Hvorfor skal der dækkes over forbrudelser mod offentlig ejendom, og hvem er det, som har dækket over lovbruderne? Hvem er det, som dækker over dem i dag? Skal der gøres sociale eksperimenter, må myndighederne vedtage det. Folketinget må vedtage det, og pengene må bevilges på lovlig vis.

Det er spørgsmål som disse, befolkningen nu kræver svar på. Lad bagmændene stå op her i dag og vedgå deres ansvar. Lad befolkningen se, hvad det er for, som de sikkert selv betegner sig, ansvarlige politikere, der støtter sig til gadens parlament. Det er farlig leg med ilden, og det nedbryder retssikkerheden, retsbevidstheden her i landet. Det er i historiens forløb mange gange konstateret, at en nation meget længe kan udholde trykket fra ydre fjender, ja, ofte styrkes den derved. Indre opløsning er langt farligere. Når landets magthavere ikke længere har moralsk mod til at forsvare landets institutioner, griber lovløsheden om sig. Selvtægt og egoisme breder sig blandt det store flertal af hidtil lovlydige borgere, og foragten for en slap og eftergivende regering lægger løkken om dens egen hals. Følgen heraf kan blive samfundsomvæltninger af meget dybtgående karakter.

Christophersen (V):

Man kan mene meget om Christianiasagen, man kan vurdere den fra mange forskellige synsvinkler, men jeg må sige, at den historiske og politiske sammenhæng, som den foregående taler forsøgte at anbringe sagen i, forekommer mig fuldkommen fantastisk. Det er en argumentationsform, som mit parti ikke kan acceptere. Det er at give sagen en dimension, den ikke har, og det er at lægge nogle motiver i menneskers handlinger, som jeg bestemt må afvise at man på den måde kan lægge i dem.

Jeg skal derefter koncentrere mig lidt om baggrunden for denne debat. Baggrunden er, at finansudvalget har fået en bevillingsansøgning fra forsvarsministeren, og finans-

[Christophersen.]

udvalget har ønsket en redegørelsesdebat, inden man tager stilling til denne ansøgning. Ministerens redegørelse indeholder efter vores opfattelse fyldige oplysninger og opfylder dermed det ønske, finansudvalget har haft.

Jeg vil godt koncentrere mig om nogle få ting i redegørelsen, ting, som vi til gengæld mener er ganske centrale.

I det tilfælde, vi her står med, vedstår regeringen jo den tidligere regerings foreløbige aftale om at overdrage en brugsret for en begrænset periode til beboerne i Christiania, men det ændrer ikke ved, at forsvarsministeriet er ejer af arealerne, og at forsvarsministeriet derfor står med en ejers ansvar. Ministeriet må derfor som sådant respektere de påbud, som sundheds- og bygningsmyndighederne i Københavns kommune fremsætter over for ministeriet som ejer af Christiania.

Og hvad er det så for påbud, Københavns kommune har stillet forsvarsministeriet over for? Det er påbud om at bringe en række bygningsmæssige, sundhedsmæssige og brandsikkerhedsmæssige forhold i orden, og det svarer til de krav, som også var forudset i den redegørelse, som den tidligere regering udarbejdede om sagen, og som den tidligere regering derfor, hvis den var blevet siddende, havde været nødt til at opfylde på den ene eller den anden måde.

Forsvarsministerens opgave består derfor i at realisere, hvad også hans forgængere erkendte at det under en eller anden form havde været nødvendigt at gøre. Hvis ikke man fra forsvarsministeriets side imødekommer de påbud, som Københavns kommune har stillet ministeriet over for, hvis ikke man imødekommer de påbud på den måde, som ministeren har skitseret det i sin ansøgning, er konsekvensen, at man enten må ofre langt større beløb på at gennemføre de nødvendige istandsættelser, nemlig et beløb på 19 mill. kr., eller simpelt hen forhindre, at bygningerne anvendes.

Er det nu ganske rimeligt at benytte 19 mill. kr. til at foretage istandsættelser af bygninger, hvis anvendelse kun skal strække sig et par og tyve måneder frem i tiden? Vi finder det ikke rimeligt. Vi finder, at ministerens løsning absolut er at foretrække, og jeg vil godt her understrege, at

hvis man hverken vil gå med til en istandsættelse eller til de nedrivninger og vedligeholdelser, som ministerens ansøgning til finansudvalget går ud på, bliver konsekvensen, at forsvarsministeriet bliver nødt til at forhindre de pågældende bygningers anvendelse, og det er en konsekvens, som jeg tror kan medføre større problemer end dem, der kan rinde af en vedtagelse af ansøgningen.

Man kan også rejse det spørgsmål, om ikke den løsning, som set fra forsvarsministerens side er rimelig, egentlig også set fra Christianias og Christianias beboeres og venners synspunkt er ganske fornuftig. For dem, der ønsker at betragte Christiania som et socialt eksperiment — og det er der jo en del der gør — kan der næppe være noget perspektiv i at modsætte sig opfyldelsen af de mest elementære krav til hygiejne, brandsikkerhed, bygningssikkerhed m. v.

Derfor er vi tilfredse med forsvarsministerens redegørelse, og vi finder, at folketingets finansudvalg nu dels på baggrund af redegørelsen, dels på baggrund af den debat, som finder sted her i dag, må være i stand til at kunne træffe en beslutning og, håber vi, en positiv beslutning om bevillingsansøgningen.

Jeg skal blot her til sidst henstille, at debatten får et rimeligt og værdigt forløb. Jeg tror, at et indlæg som det, vi oplevede for lidt siden fra den foregående taler, helst bør være en enlig foretælse under denne debat. I modsat fald risikerer vi virkelig for alvor at komme ind i de situationer, som hr. Kjeld Olesen påpegede var så risikable: en konfrontation mellem generationer og mellem forskellige kulturelle opfattelser.

Svend Haugaard (RV):

Der er sket mange fejl i forbindelse med Christiania og vistnok fra næsten alle involverede parter side.

Lad os starte med dem, der brød ind, selv om det ikke var dem, der lavede de første fejl, men det at bryde ind på området var selvtægt, det var ulovlig indtrængen, og det må vi fordømme, vi har ikke sympati for lovbrud. Også senere var der i alt for høj grad en tendens til at sætte sig ud over samfundets almindelige regler uden alligevel at kunne klare sig uden samfundets støtte. Det er let nok at sige, at man står af ræset, hvis man så giver andre endnu mere ræs, fordi de

[Svend Haugaard.]

skal sørge for den understøttelse, der skal til.

Det vil sige, at man må være skuffet over, at man ikke i højere grad har overholdt betalingen for lys og vand og andre løbende udgifter, at det har knebet med registreringen af beboerne, at man har nølet for meget med at udelukke uheldige elementer, at der har været en del hærværk også på fredede bygninger, og at man ikke har ønsket eller måske ikke magtet en ansvarlig holdning over for orden og renlighed.

Men der er også fejl på den anden side. Jeg mener, det var en fejl, at man fra forsvarsministeriets side forlod området og gjorde det til et ingenmandsland, før man var parat med en anden anvendelse af det. Det skabte en næsten overvældende fristelse til at bruge selvtægt og øvrige områder. Man så videre igennem fingre med ulovligheder, gav op over for dem, uden dog at tage konsekvensen og legalisere forholdet og prøve at få faste aftaler, lejeaftaler og den slags ting, så man kunne beholde styringen over området. Hvis man dengang havde gjort, hvad man nu vil gøre, havde det måske været en rigtig løsning, og det var endt godt, og man kunne have kombineret det med ordnede forhold for den øvrige dels vedkommende.

Jeg mener også, at der fra kommunens og ministeriets side har været vist en vakkende holdning, og i mellemtiden er problemet vokset med tilstrømningen. Det er godt, at akademirådet har udskrevet en konkurrence om anvendelse af arealet, men det er forkert, at man er kommet så sent i gang, som det er sket.

Det var fejlene. Men hvad så, når vi nu sidder i suppedasen? Jeg vil gerne slå fast, at vi ikke mener, at der er noget foragteligt i, at nogen indretter sig anderledes, klæder sig anderledes, tænker anderledes, optræder anderledes, end skik og brug er mest, og de skal ikke kanøflæs på den grund. Vi er parat til at vise en forstående holdning, og vi har da en vis tillid til, at de mest yderliggående afvigelser ikke bliver særlig sjove i længden. Vi mener også, at der skal gives mulighed for at eksperimentere, selv hvor vi ikke helt forstår eksperimentets formål, og dette så meget mere som vi ikke er ubetinget stolte over vores industria-

liserede og stressede samfund. Vi er i hvert tilfælde parat til at indrømme, at der måske kan findes andre former for livskvalitet.

Men vor forstående holdning er på visse betingelser. Den er for det første på den betingelse, at man betaler sin andel af de direkte løbende udgifter, og det gælder da især den del af beboerne, som er normalt arbejdsføre. Det er dog en meget stor fordel, at man har en bolig, som man har fået uden direkte leje, og som er skabt af andres indsats.

Det må også være et krav, at man har rimelige sundhedsmæssige, ordensmæssige og brandmæssige forhold, at man samarbejder med myndighederne, fra folkeregister til politi, samt at man accepterer, at loven i det hele taget gælder også inden for murene.

Når det er sagt, må jeg erkende, at det er mit indtryk, at det går noget bedre. Det er mit indtryk, at der er mere orden, end der var for et år siden. Der er ryddet en del op, man begynder at plante og vil i det hele taget gerne skabe et bedre miljø. Renovationen er stort set klar, det har hjulpet på vandforsyning og vaskemuligheder — om man helt bruger de sidste muligheder tilstrækkeligt, er en anden side af sagen — der er en bedre registrering end før, man er begyndt på momsbetaling, man har en stigende fasthed mod kriminalitet og narko, men især synes jeg, der er noget meget positivt i, at man er begyndt en række aktiviteter med værksteder, børnehaver osv., som afgjort er lyspunkter. Endvidere at man har samarbejde med børneværn og sociale myndigheder og med politiet om opklaring af kriminalitet. Det kniber måske mest med det sidste, men det kræver jo også en betydelig velvillig indstilling fra begge sider. Man har begrænset hærværket, og jeg vil gerne her understrege det, der tidligere er sagt: jeg tror, at ikke mindst de fredede bygninger har bedre af at være beboet, især hvis man sørger for, at der ikke sker hærværk, end af at stå tomme. Endvidere må vi understrege, at der inden for det sidste år har været en stærkt stigende betaling af de løbende udgifter, som jeg tidligere har nævnt det.

Der tales om et socialt eksperiment, og jeg har egentlig før villet afvise dette, men det gør jeg ikke så stærkt nu, efter at jeg har haft lejlighed til at se nærmere på forholdene, og især ikke, når man ved noget

[Svend Haugaard.]

om forholdene på nogle institutioner rundt omkring i landet.

Det er en meget broget flok, der findes i Christiania, fra de meget idealistiske til de absolut ikke-idealistiske, og jeg er ikke i tvivl om, at de førstnævnte meget gerne ville have mere styr på tingene, men at de sidstnævnte ødelægger mulighederne. Jeg beklager for så vidt, at ideerne ikke tillader, at man har kunnet foretage en sortering. I så tilfælde tror jeg at eksperimentet var lykkedes på en sådan måde, at man fra alle sider havde måttet lytte.

Jeg vil dog ikke afvise, at det, også som det er nu, kan have en vis betydning for sociale tabere, at man på den måde indgår i et samfund med andre, og jeg tror i hvert tilfælde, at det sociale sigte på en række områder er lykkedes lige så godt, som hvis man havde anbragt de pågældende på de tidligere nævnte institutioner. Dertil kommer, at samfundet vel ikke er uinteressert i, at der også er et økonomisk spørgsmål.

Det må erkendes, at der er meget rod på området, både materielt og menneskeligt. Det materielle kan klares med en bulldozer, det menneskelige fortsætter udenfor og findes i øvrigt i forvejen både i gader nærpå og i andre kvarterer af storbyen. Og der skal, i det øjeblik man gennemfører denne saneringsplan, skaffes boliger og en række institutionspladser.

Motiveringen er denne gang brandfare, og det er der for en del bygningers vedkommende, det er rigtigt, men er det stort set værre end i kvarteret uden for plankeværket? Jeg kunne forstå, hvis man sagde: vi vil ikke have den uorden, det må være slut. Det var i det mindste et standpunkt. Men alle ved jo, at det fortsætter i 2 år endnu, og så kan man spørge, til hvilket formål man da vil gribe ind med den foreslåede nedrivning af 60 bygninger. Jo, siger man, det vil koste 19 mill. kr. at sætte dem i forsvarlig stand, og jeg må indrømme, at det ville være tåbeligt, hvis det kun er for 2 år. Men er det rigtigt, at dette er nødvendigt? Og hvorfor har man først opdaget det nu? Der er mange af disse bygninger, der skal nedrives, som er i én etage, og her er der indrettet værksteder og børnehaver osv. Med hensyn til det, der er boliger og kunne være brandfarligt, kunne et krav om brandstiger, op-

lukkelige vinduer, brandmateriel og fjernelse af brændbart affald som en betingelse for fortsat at benytte dem hjælpe ganske betydeligt, og jeg tror, at ved fælles snak kunne man også få et fælles arbejde gjort.

Der er mange af de dømte bygninger, som netop giver plads for de aktiviteter, som jeg før nævnte, og som jeg finder er meget positive. Hvordan skal det fungere derude, hvis man fjerner disse aktivitetsmuligheder? Det er, ligesom man er indstillet på, at det her skal mislykkes. Og boligerne. Ja, man siger, at så kan man bare flytte sammen i resten. Nu er det jo også en slags mennesker, der bor i Christiania, med menneskelige reaktioner, og hvis man bare vil tage dem, der nu bliver boligløse, og putte dem ind til de andre, er det det samme som at sige, at der skal altså være ballade.

Jeg er enig i, at det her skulle aldrig have været begyndt og da slet ikke på den løsagtige måde, som det skete. Men det er sket, og det afhjælpes ikke ved gradvis nedtrapping og ødelæggelse af det, som samler i aktiviteterne derude. Det kan gøres ved et samlet ophør, når man bliver klar over, hvad man skal bruge arealerne til.

Det forekommer mig derfor, at regeringens handlemåde er mere taktisk politisk end sagligt fornuftigt begrundet, og jeg har derfor et forslag gående ud på, at man lader et folketingsudvalg tage fat på sagen, et udvalg, der skal søge kontakt med Københavns kommune, med brandvæsen, politi, børneværn, sundhedsmyndigheder, sociale myndigheder osv. og med beboernes udvalg. Der er så mange modstående påstande og synspunkter, og jeg synes, det var rigtigt, om vi prøvede at danne os et helhedsindtryk af, hvad det egentlig er, der sker. Herudfra kunne man så måske drøfte med ministeren, hvordan man får ryddet lidt bedre op, måske også fjernet enkelte bygninger, hvordan man sikrer mod den værste brandfare, uden at det koster alt for mange penge, hvordan man pynter lidt op på husene med glas og plader og den slags ting, hvordan man får øget betalingen for samfundsudelserne, hvordan man sikrer et bedre samarbejde med myndighederne om sociale problemer, udrensning af kriminelle osv., hvordan man hindrer for stærk tilstrømning af udlændinge, og især hvordan man undgår, at der kommer en optrapping inden for de 2 år,

[Svend Haugaard.]

hvor det skal løbe videre. Og endelig hvordan man skal stille sig til den endelige afvikling, når man engang får besluttet sig til, hvordan arealet skal udnyttes i fremtiden.

Det kunne også være, at et sådant udvalg kunne pege på, hvordan man i fremtiden skulle løse problemet om midlertidig brug af saneringsboliger på en fornuftig måde.

Vi er altså ikke enige i ministerens indstilling om disse foranstaltninger på kort sigt. Vi vil gerne have lejlighed til at forhandle dette nærmere, og det mener vi der vil være mulighed for i et sådant udvalg.

Simonsen (KF):

Indledningsvis vil jeg gerne takke forsvarsministeren for den redegørelse, vi har fået, og jeg kan sige med det samme, at vi i hovedprincipperne kan tilslutte os de forslag, som ministeren og dermed regeringen har lagt op til. Jeg skal senere komme mere detaljeret tilbage hertil.

Man kan måske ind imellem undre sig over, at en sag som fristaden Christiania kan påkalde sig en så intensiv debat og lægge beslag på så megen tid, som tilfældet har været, her i dag en hel dags drøftelse i folketinget. Når det alligevel sker, skyldes det nok først og fremmest, at der røres ved nogle grundprincipper i samfundet, så mange mennesker føler sig forulempet af det spillerum, som fristaden har fået, og den måde, hvorpå man i fristaden har forvaltet det spillerum, som den tidligere regering har givet den.

Der var og vil altid være tale om en ulovlig besættelse af et område. Det skete, og vi erkender blankt, at man dermed stod over for et på mange måder uoverskueligt problem. Men jeg tror også, at man har lov til at sige, at alle parter i dette folketing havde været parat til på det tidspunkt at finde en såkaldt smertefri løsning, som kunne standse den ulovlige aktion. Men i stedet valgte den daværende regering at indgå en foreløbig aftale om 3 års ophold for beboerne tilknyttet en række forudsætninger, som jeg senere skal komme tilbage til. Man opfandt en etikette med påskriften socialt eksperiment, og lad mig sige med det samme, at vi har aldrig kunnet billige den aftale, som blev indgået mellem den tidligere regering og Christiania, ej heller begrebet so-

cialt eksperiment. For os at se må et eksperiment indeholde en klar målsætning. Det gør dette ikke. Man må være parat til at drøfte konsekvenserne af et eksperiment, man sætter i gang. Jeg har dog aldrig forestillet mig, at socialdemokratiet kunne tænke sig, at selv hæderlige resultater i fristaden skulle kunne danne udgangspunkt for ændringer i den retning i den øvrige del af samfundet.

I konsekvens af den holdning, som vi i den konservative folketingsgruppe har haft til hele spørgsmålet om fristaden Christiania, stillede tidligere justitsminister Knud Thestrup m. fl. en forespørgsel til den tidligere regering den 1. november sidste år. Forespørgslen gik bl. a. ud på, hvornår og på hvilken måde den daværende regering agtede at bringe private personers ulovlige besættelse af en række forsvarsministeriet tilhørende arealer og bygninger på Christianshavn til ophør, samt hvordan man ville sikre de pågældende bygninger mod ødelæggelse, sikre områdets sundhedsmæssige tilstand, sikre, at brandvæsenets krav blev overholdt, sikre, at området ikke blev et tilholdssted for forbrydere, sikre, at overtrædelser af den gældende lovgivning forfølges osv. Denne debat fik vi som bekendt aldrig, fordi der blev udskrevet folketingsvalg. Til gengæld mener vi, at vi i den nuværende forsvarsministers redegørelse finder en klar bekræftelse af, at de spørgsmål, der blev rejst, var uhyre relevante, og at den manglende overholdelse af de regler, der skal overholdes af den øvrige del af samfundet, gør det nødvendigt for ministeren at ansøge om bevillinger til at foretage nedrivning af ca. 21.000 m² boligareal.

For os at se er der to spørgsmål af principiel karakter, som er en slags hovedhjørnestene i Christianiadebatten. Den ene er spørgsmålet om, hvordan vi sikrer os mod en krænkelse af retsbevidstheden, og den anden: fristaden som et bidrag til at forøge vore sociale problemer.

Hvad det første angår, vil jeg gerne fremhæve, at uanset stillingen til den foreløbige aftale, som den tidligere regering indgik, så er den altså indgået, men den er ikke overholdt i virkeligheden af områdets beboere efter den redegørelse, som vi har fået fra forsvarsministeren. Man har f. eks ikke gennemført den aftalte registrering, og man har

[Simonsen.]

ikke indbetalt de penge, man skulle efter aftalen. Det fremgår klart af redegørelsen, og det fremgår i øvrigt også af de bemærkninger, som folketinget har modtaget fra revisionsdepartementet. Derfor må det være naturligt for borgere i dette samfund at stille spørgsmålet: hvorfor skal man egentlig have besvær med selv at skaffe sig en bolig og betale derfor, når andre kan bryde ind i statens bygninger og bosætte sig dér uden at betale derfor? Hvorfor skal flittige mennesker betale en stor skat, mens andre kan lade være? Jeg ved vel, at der er en række beboere i Christiania, som opfylder deres forpligtelser som skatteborgere, men jeg ved så sandelig også, at der er en række beboere, som ikke gør det. Der er nogle, der heller ikke ville kunne gøre det, hvis de opholdt sig uden for Christiania, men der er stadig en række tilbage, som på en eller anden måde unddrager sig deres forpligtelser over for samfundet.

Man må også naturligt som borger i dette samfund stille spørgsmålet: hvorfor skal købmanden have besvær med at gennemføre et momsregnskab, når man kan have forretning i Christiania, hvor det samme ikke bliver pålagt? Jeg ved godt, der er mange, der vil sige: nå ja, det er sådan nogle latterlige argumenter at trække frem. Nej, det er ikke latterlige argumenter at trække frem, for det er et spørgsmål om, hvorvidt der skal være lige ret for alle borgere i dette samfund. Det kan ikke være rigtigt, at der er nogle mennesker, der ved at bosætte sig i en fristad skal unddrage sig alt ansvar. Alene den omstændighed, at fristaden ikke selv har levet op til den aftale, den tidligere regering indgik, er i og for sig for os tilstrækkeligt til at fastslå, at regeringen selvfølgelig kan gå i gang med nedrivningen af det areal, som man nævner i redegørelsen.

Hvad sker der i øvrigt ude i samfundet, hvis borgere ikke overholder en aftale, som de har indgået, eller hvis de ikke overholder de lovregler, som man skal leve under? Jeg tror ikke, at jeg behøver at give noget som helst svar, alle kender svaret på, hvad der sker. Det er netop problemet i det moderne samfund, at vi har fået så mange love og regler at leve under, at vi undertiden føler det som en svøbe, og når så mennesker kan fritage sig derfor ved at placere sig i en så-

kaldt fristad, så kommer denne svøbe til at virke dobbelt alvorlig.

Der er allerede sagt meget om de sociale problemer, og man kan naturligvis ikke afvise, at der er skabt heldige resultater af sociale behandlinger i Christiania, som bl. a. hr. Kjeld Olesen var inde på det, men jeg havde nær sagt, at selv den dårligste behandlingsinstitution inden for ungdomsnarkomanien kan jo fremlægge positive resultater. Det er for mig ikke noget positivt argument for et fristadsprojekt.

Vi erkender klart, at der er mennesker, som har svært ved at tilpasse sig det moderne industrisamfund, og vi er også parat til at hjælpe disse mennesker ud af deres vanskeligheder, men at samle disse mennesker i faldefærdige huse i et miljø med mange forskellige negative påvirkninger skaber efter vores opfattelse endnu flere sociale tabere. Og det spændingsmoment, som jo er indeholdt i selve begrebet Christiania, har i sig selv en magnetisk tiltrækningskraft for mennesker, som ikke har nogen som helst baggrund for naturlig placering. For hvad er det, der sker? Ja, næsten halvdelen af de mennesker, der bor derude, er efter redegørelsen udlændinge, tiltrukket af dette miljø. En stor del er kommet fra provinsen, tiltrukket af dette miljø, fordi det var spændende at se, hvordan en sådan fristad fungerer. Jeg ved vel, at man hævder, at beboerne, f. eks. når det drejer sig om stofmisbrug, selv søger at modvirke salg af stoffer i området, og at man gang på gang fortæller, at man har strenge regler, hvis man finder ud af, at der er nogle, der vil forhandle stoffer. Dertil vil jeg bare sige, at når det nu ikke lykkes, så hjælper det jo ikke.

Vi fik for et par måneder siden i folketingets socialudvalg en rapport om den almindelige stofmisbrugssituation, og her nævner politidirektøren i København de fire hovedcentre for stofforhandling i København. Christiania er et af dem. Politidirektøren gør i denne rapport klart, at dette område er det mest uoverskuelige af de fire, og at dette i forbindelse med beboernes holdning over for politiet gør det meget vanskeligt at danne sig et reelt indtryk af forholdene, men at det synes helt åbenbart, at der foregår hashrygning i næsten alle bygninger og i de ulovligt etablerede virksomheder. Ja men det kan vi da ikke acceptere, og hvor-

[Simonsen.]

dan skal vi få politiet til at løse den opgave, vi har stillet det, hvis der er mennesker, der kan nægte politiet at foretage de undersøgelser, som politiet har ret til at foretage? Det kan dog ikke være rimeligt, hvis der skal opretholdes en tro på retsbevidstheden i dette samfund.

Jeg synes også, at situationen omkring Børnemagt, og hvad man dér har foretaget sig i Christiania, i virkeligheden er rystende. Vi kan da ikke acceptere, at børn, der tilfældigvis kommer op at skændes med deres forældre, kan gemme sig i Christiania, uden at der reelt gribes ind. Det er for os netop et eksempel på, hvordan man gennem et sådant projekt forøger antallet af sociale tabere. Der er måske 15-20 børn i Christiania nu, siger man. Jeg havde nær sagt, at selv om der kun var 5, synes jeg i og for sig, at problemet er stort i sig selv. Jeg kan ikke lade være med her også at spørge: hvem tænker egentlig på forældrene i denne forbindelse? Man taler meget om, at disse børn har tilpasningsvanskeligheder, at man må gøre et eller andet, og at de måske kun kan trives i Christiania. Ja men hvem har sat sig ind i, hvad der egentlig var baggrunden for, at disse børn flygtede til Christiania? Hvem har sat sig ind i, hvilke problemer det skaber for forældrene til disse børn? Vi har set en række beskrivelser af, hvor slemt det kan være. Hvem har sat sig ind i de problemer, der skabes for de mange forældre, som på nuværende tidspunkt blot frygter, at det er deres barn, der på et eller andet tidspunkt ved en eller anden påvirkning bliver taget ud til Christiania uden at være social taber, men i Christiania bliver social taber?

Vi har i den politiske debat om de sociale problemer i snart mange år opereret med begrebet social solidaritet, og jeg tror, jeg har lov til at sige, at begrebet social solidaritet har haft en bred politisk opbakning. Der har kunnet være forskellige opfattelser af begrebets omfang, men begrebet social solidaritet har været noget afgørende. Nu oplever man, at børn, der gemmer sig i Christia-

nia, fra Københavns kommune kan få udbetalt 150 kroner om ugen i lomme penge plus forskellige andre ting. Man kan selvfølgelig sige, at det ville disse børn også have fået, hvis de var til behandling et andet sted. Nu vel, men det har ikke været muligt for forældrene at få disse børn tilbage, det har ikke været muligt for børne- og ungdomsværnet at få disse børn væk fra fristaden Christiania. Når jeg kommer ind på begrebet social solidaritet, er det for at understrege, at vi skal passe meget på, at denne bue ikke bliver spændt så vidt, at den sociale solidaritet i dette samfund sættes over styr. Jeg synes, vi i dette samfund og i debatter her i tinget i de senere måneder har set nogle eksempler på, at begrebet social solidaritet ligesom er ved at vakle en smule. Er det ikke vigtigere at stå vagt om opretholdelsen af den sociale solidaritet fremfor med nogle overekspederede eksperimenter at sætte, jeg havde nær sagt en lunte til det begreb, vi her opererer med. For os at se er det helt, helt afgørende, at man får fjernet alle de ting, som kan danne baggrund for tvivlen omkring den sociale solidaritet.

Her vil jeg sådan set også gerne sige til mange af de sociale medarbejdere, som udtaler sig om fristaden Christiania, og som ligesom har en overbærende holdning over for de politikere, der ikke accepterer eksperimentet, at der er trods alt nogle mennesker i dette samfund, som skal betale for det arbejde, der bliver udført bl. a. af sociale medarbejdere. Når man inden for social- og sundhedssektoren i dag har 40 pct. af de offentlige midler til rådighed, så tror jeg nok, det er vigtigt, at man søger at anvende dem på den bedst mulige måde, hvis vi fortsat skal kunne udvikle dette samfund på en socialt fornuftig måde, og det er for os det grundlæggende i målsætningen.

Jeg bemærkede i Aktuelt her til morgen en leder om Christiania. Man skriver i lederen:

„Vi kan vente, at en række af det etablerede samfunds aggressioner bliver luftet, når folketinget i dag skal diskutere Christiania.

[Simonsen.]

Alligevel bør vi og politikerne søge at glemme vore betingede reflekser over for dem, der „afviger“. Udenlandske kriminologer ser på Christiania som løsningen på problemer, moderne kriminalvidenskab har svært ved at tumle. De betragter Christiania som et udtryk for dansk tolerance og frisind.“

Det er efter min opfattelse en usandsynlig firkantet måde at udtrykke tingene på. På den måde siger man jo i virkeligheden, at de mennesker, der ikke kan acceptere, at man overholder og sikrer retsprincippet i et samfund, på en eller anden måde er en slags mennesker, som ikke rigtig hører hjemme i samfundet, deres meninger kan man ikke rigtig tage for gode varer. Jeg synes nok, det var ret overraskende, at hr. Kjeld Olesen i så stor udstrækning kunne tage den kriminolog, som man også taler om her, til indtægt. Jeg har meget svært ved at se, at vi her ser nogen rimelig og god understregning af dansk tolerance og frisind. Det har efter min mening intet med tolerance og frisind at gøre. Det, det drejer sig om, er, om vi kan opretholde retsbevidstheden, om vi kan sikre, at den fungerer, og det drejer sig om, at vi løser vore sociale problemer på den bedst mulige måde. Når vi stiller så store ressourcer til rådighed på dette område, så kunne man jo også sige, at det er en falliterklæring for socialmedarbejdere, der er tilhængere af Christiania, at de ikke kan løse disse problemer på andre måder. Hvem har sagt, at de ikke skal løses? Det er det, man antyder i denne leder i Aktuelt. Selvfølgelig vil vi løse dem; det tror jeg alle er parat til at gøre.

Min konklusion på dette skal være, at vi kan tilslutte os, som jeg allerede har nævnt det, forsvarsministerens ønske om en nedrivning af et areal på ca. 20.000 m², vi kan tilslutte os, at man allerede nu planlægger forløbet af de resterende 2 år, således at Christiania er endeligt afviklet ved periodens udløb. Konsekvensen heraf må være, at der så hurtigt som muligt foretages en udtynding, således at i første række udlændinges ophold i fristaden afvikles, at der drages omsorg for, at de børn, der opholder sig i fristaden, bringes til betryggende forhold, og at der lukkes for tilgang af nye beboere, samt at det i den tilbageværende

periode søges tilstræbt — og det har man immervæk 2 år til — at de sociale tabere, som der er tale om, indpasses i de eksisterende behandlingsmuligheder. Vi er i hvert fald ikke på det parti, hvor man bare siger, at dem kan vi lade hånt om. Det har man de 2 år til at finde ud af.

Lad mig til slut sige, at de lovregler, som gælder for samfundet som helhed, selvsagt også må gælde for Christiania. Der blev fra hr. Svend Haugaards side fremsat forslag om; at man eventuelt kunne nedsætte et udvalg til at se på dette. Jeg mener ikke, at der er nogen som helst grund til, at et udvalg skal prøve at gribe ind i dette. Jeg mener faktisk, at denne sag er så klart oplyst, at det er et spørgsmål om at tage en beslutning politisk, om man vil det ene eller det andet. For os er der ingen tvivl.

Højland (CD):

Først føler jeg trang til at takke forsvarsministeren for en saglig redegørelse om Christiania. Forsvarsministeren har ikke hertil knyttet politiske betragtninger, hvorved redegørelsen fremtræder som et absolut sobert grundlag for en debat omkring dette noget delikate emne.

Det historiske forløb af sagen er der redegjort for, så jeg skal undlade at komme ind herpå. Denne sag burde aldrig have eksisteret — Christiania burde aldrig have været. Lad mig straks slå fast, at det overvejende flertal af centrum-demokraternes folketingsgruppe ikke kan anerkende påstanden om et socialt eksperiment. Hvis nogen har haft opfattelse og hensigt i denne retning, er der nu tilstrækkelige kendsgerninger, der maner denne påstand i jorden.

Når hr. Kjeld Olesen her i sit indlæg omtaler en rapport, som siger noget om 29 stofmisbrugere, så tror jeg, at der er foretaget en sondring mellem stofbrugere og stofmisbrugere, men hvem skal skønne i denne sag? Jeg kunne også godt lide at vide, hvor mange rapporter der ligger til grund for det. Jeg tvivler nemlig ikke om, at det er en noget ensidig rapportforskning, der ligger til grund for et sådant tal. Jeg er da godt bekendt med andre rapporter, som siger noget andet om stofmisbruget i Christiania.

Hr. Christophersen indlæg mener jeg var noget vattet, hvis jeg må sige det sådan. Det kom jo ikke ind på spørgsmålet om selv-

[Højland.]

etableringen, om lovløshederne, men omtalte stort set kun det, som forsvarsministeren har gjort rede for i sin redegørelse. Hr. Christophersen afholdt sig helt fra at komme ind på spørgsmålet om lovens overholdelse. Det kunne være meget interessant at vide, hvad partiet venstre mener om disse spørgsmål.

Når den radikale ordfører mener, at det nu i Christiania går bedre end tidligere, ja, så må forholdene før have været ganske forfærdelige efter det, jeg har konstateret af uæstetiske forhold under et besøg, som jeg personlig havde lejlighed til at være med til i forgangne uge under en af politiets patruljeture i området. Ud for bygning nr. 2, vi passerede, lå en ung pige på en madras midt i en mødding af affald. Det kræver ikke kendskab til euforiserende stoffer at konstatere, at denne unge pige — en svensk mindreårig, der senere på politigården viste sig at være en 16-årig dreng — og vennen, som vi fandt sovende på en madras inde i huset, var stærkt påvirket af narkotika. Forholdene inde i det 6-7 m² store rum var ubeskriveligt uhygiejniske. Overalt flød affald mellem madrester og beskidte beklædningsgenstande. De to svenske statsborgere blev taget med af politiet og er senere blevet udvist til Sverige.

Dette var mit første indtryk af turen i dette såkaldte sociale eksperiment, som blandt andre medlemmer af dette høje ting føler sig foranlediget til at støtte. Lignende boligforhold som her omtalt er almindelige for Christianias underklasse, for en sådan findes skam i sammenligning med de veletablerede talsmænd for dette, man kan godt sige noget anarkistiske eksperiment. Noget af det værste, jeg på turen stiftede bekendtskab med, var et rum på omkring 20 m², hvor en halv snes grønlandere lever under de uslest tænkelige forhold; snavsede madrasser, lasede tæpper og beskidte klædningsstykker var overstrøet med affald som papir og tomme konservesdåser og madrester. Dansk lovgivning ville ikke tillade, at man holdt dyr under sådanne forhold.

Er det disse uhumske tilstande, Tine Bryld og professorerne Ole Krarup og hr. Ole Espersen ønsker bevaret og støtter i en henvendelse til offentligheden? Er det dette, hr. Kjeld Olesen på socialdemokratiets

vegne betegner som et socialt eksperiment? Nej, nej og atter nej. Det er i bund og grund et asocialt forehavende, som samfundet ikke kan være bekendt skal fortsætte uden væsentlige ændringer. Det skal indrømmes, at der i Christiania også findes idyl, der kan sammenlignes med kolonihaveatmosfære, men det kan ikke retfærdiggøre det slam, hvorunder mange lever i området.

Det mest utrolige svineri, jeg blev vidne til under mit besøg i Christiania, var toiletterne i forbindelse med Fredens Ark og Koksredan. I underetagen var et toiletrum med en del toiletkummer. Disse var topfyldt med ekskrementer og ligeledes gulvene, så der var næsten ufremkommeligt. Der har ikke været rengjort i lange tider, men toiletterne benyttes til stadighed — ikke af de veletablerede talsmænd for Christiania, for de har eget træk-og-slip i deres velindrettede boliger.

Sundhedsmyndighederne må kunne indse, hvilke sundhedsfarer de omtalte forhold indebærer med smittespredning og mulighed for epidemier. Det havde nok været noget mere apropos, at socialstyrelsen havde peget på disse ting i sine bemærkninger, hvor man er gået ind på andre områder end dem, man egentlig skal varetage. Så havde man i alt fald gjort noget, der havde været til gavn i sagen.

Mange bygninger derude er ødelagte, heriblandt også fredede. Overmaling af murstensfacader og ændringer af bygninger er foretaget ulovligt overalt på området. Ovne er der blevet opsat i strid med brandvedtægterne med rør ud gennem vinduerne. Nogle steder er bygningernes indmad fjer-net, endog bærende konstruktioner.

Jeg havde ønsket at se Multimediehuset indvendig. Det er den ene af de to bygninger, hvor mindreårige holder til under navnet Børnemagt, men de var ikke til sinds at ville lukke op, da politiet bankede på dørene. Der er indrettet så effektive låse- og eks-tradørsforanstaltninger, at en brand her vil medføre en katastrofe for de børn, der er inde i huset. I bygningen kaldet Algar bor også børn uden opsyn af forældre eller myndigheder. Den tilstødende bygning er udbrændt, og man kan forestille sig, hvad der også her ville ske ved en brand i denne træbygning, hvor børnene bor under helt utilstedelige forhold og i sviniske tilstande.

[Højland.]

Jeg fik et kig gennem vinduerne og kunne konstatere, at det var sådan.

Under mit 2 timers besøg arresterede politiet 6 personer, heraf 4 for åbenlys handel med hash, der indgår som en daglig fornødenhed for en ret stor part af beboerne i Christiania. En eftersøgt kriminel undslap.

Det, jeg her har omtalt, stemmer ikke overens med de rosenrøde beretninger, vi hører fra besøgende, der kun har været præsen-teret for idyllen, og intet heraf fremgår af det støtteskrift for Christiania, der er udsendt under medarbejderskab af bl. a. narkotikakonsulent Tine Bryld og professor Ole Krarup. Al talen om socialt eksperiment er falsk tale.

Ansvar for tilstandene i Christiania må ikke mindst tillægges en ubeslutsom VKR-regering, der blot affandt sig med besættelsen, men et endnu større ansvar har den tidligere socialdemokratiske regering, der konfirmerede ulovlighederne omkring Christiania under betegnelsen et socialt eksperiment. Det mest fatale er vel nok, at agtværdige socialdemokrater godt presset af partiets venstrefløj hoppede på limpinden og nu ikke vil erkende fejltagelsen for ikke at tabe ansigt. Hr. Kjeld Olesen havde sikkert gjort klogest i her at indrømme, at han tog fejl, hvis han da nogen sinde selv har troet på, at selvtægt og til dels anarkistiske ideer kan være grundlag for sociale eksperimenter. Jeg anser det for helt utænkeligt, at et flertal af socialdemokratiske vælgere vil bakke hr. Kjeld Olesens standpunkt op i denne sag, hvor man åbenlyst bekender sympati for lovløshed.

Må jeg stille 3 direkte spørgsmål til hr. Kjeld Olesen. Efter samtale med hr. Kjeld Olesen ved jeg, at han næppe kan få tid i sine replikker her at besvare dem, men jeg beder så hr. Kjeld Olesen om at besvare dem i et af sine mange indlæg i aviserne om sagerne — ellers skal jeg nok nøde svarene frem.

1) Vil hr. Kjeld Olesen på baggrund af christianianitternes konsekvente vægring ved at overholde love og bestemmelser, der gælder den øvrige befolkning, og som hr. Kjeld Olesen som lovgiver selv er medansvarlig for, stadig mene, at lovløse tilstande kan tolereres under betegnelsen socialt eksperiment?

2) Hvis socialdemokratiet stadig mener, der er tale om et socialt eksperiment, hvad er da socialdemokratiets mening og hensigt hermed? Ønsker man at vurdere mulighederne for et anarkistisk samfund?

3) Har hr. Kjeld Olesen troen på, at christianitterne frivilligt forlader området efter den frist på 3 år, han har givet?

Jeg skal spare hr. Kjeld Olesen for hans mening om, at forsvarsministerens ønsker om en delvis sanering er mødt med trusler om voldelig modstand og trusler fra en kommunistisk fagforening om at forbyde sine medlemmer at deltage i dette arbejde.

Der er fra Københavns magistrat udvist store forsømmeligheder over for de opgaver, der må påhvile denne kommune med hensyn til ansvaret for sundhedsmæssige og sociale tilstande i Christiania samt overholdelse af brandvedtægterne. København har især tilsidesat lovgivningen på områder, der skulle forvaltes af børneværnet. Siden hvornår er forældremyndigheden ophævet i Danmark? Med hvilken ret forhindres forældre i at komme i kontakt med deres børn, som opholder sig i Christiania? Hvorfor befordrer Københavns socialvæsen ulovlige tilstande ved at udbetale disse børn op til 150 kr. ugentlig i lommepenge og dertil tøjpenge? Hvordan kan man støtte, at børn får lov til at skotte sig selv i omgivelser af slum, narkotika og kriminalitet?

Disse forhold formidles oven i købet af en gennem undervisningsministeriet ansat narkotikakonsulent, der så absolut medarbejder de opgaver, hun for det offentlige skulle forvalte, og for hvilke hun honoreres med et betydeligt beløb af det offentliges budget.

Københavns socialdirektorat havde stillet en medarbejder til rådighed for politiets uropatrulje. Denne medarbejder havde for et halvt års tid siden udarbejdet en rapport om sine iagttagelser under besøg i Multimediehuset. Rapporten — og det har jeg tilladelse til at sige — kaldet Rosendahlrapporten, er havnet i en skrivebordsskuffe hos chefen for Københavns børneværn, direktør Ernst Larsen, og derfra har den været uhyre vanskelig at få frem. Et medlem af dette høje tings socialudvalg har tidligere henvendt sig til direktør Larsen herom, men hr. Larsen mente ikke, rapporten kunne have nogen særlig interesse og troede i øvrigt ikke, at sagen hørte hjemme i socialudvalget,

[Højland.]

hvorfor han henviste den til narkoudvalget, der som bekendt ikke eksisterer mere, hvorfor den er blevet rekvireret gennem retsudvalget, hvor den ikke er kommet frem. Skal direktør Larsen og andre ledere af Københavns børneværn afgøre, om denne rapport har interesse for folketinget? Jeg mener ikke, der kan være nogen interesse i at hemmeligholde denne medarbejderrapport, som efter min mening burde offentliggøres, selv om hr. Larsen mener, at det er et internt arbejdsrapport.

Hvis interesser er det, forskellige offentligt ansatte varetager i denne sag? Er det deres egne? Er det Christianias? Eller er det samfundet? Det burde i denne forbindelse være en opgave for undervisningsministeren at undersøge, om ikke narkotikakonsulent Tine Bryld lidt rigeligt sammenblander sine egne politiske ideer og synspunkter med de opgaver, hun er sat til at varetage for det offentlige.

Man kan med stor ret spørge, hvad jeg så mener der skal ske med Christiania efter denne debat. Jeg synes selvfølgelig, man bør give forsvarsministeren den foreslåede bevilning til nedrivning af en del bygninger gennem finansudvalget, men om det skal gøres så hurtigt, som forsvarsministeren forestiller sig, skal jeg ikke kunne afgøre.

For beboernes vedkommende bør man omgående udvise de udlændinge, der ikke følger dette lands love og regler, bl. a. vedrørende registrering af udlændinges bopæl. Subsistensløse og narkomaner bør under den nødvendige kontrol af de instanser, som samfundet betaler uhyre mange penge for. Børnene skal tilbagegives deres forældre eller under offentligt tilsyn, inden de helt og uigenkaldeligt går tabt i narkotika og kriminalitet. De kriminelle kan der ikke være tvivl om at politiet skal tage sig af.

Resten af beboerne bør man give en chance for at blive boende i anviste bygninger, men kun såfremt de vil indordne sig under den lovgivning, der også gælder andre danske borgere. Myndighederne bør fremover anvise dem andre boliger, således at Christiania kan overgå til almene formål uden disse, jeg vil sige anarkistiske perspektiver, når 3 års perioden er til ende.

Vil man ikke indordne sig under de i samfundet gældende regler, må det være slut med

opholdet i Christiania. Hvis ikke lovgiverne sætter en stopper for selvtægt og hærværk af denne art, må man imødesæ, at Christiania kun er en begyndelse og vil blive efterfulgt af mange lignende besættelser.

Anders Uhrskov (SF):

Jeg synes lige, man kan sige til hr. Højland, at man altså godt kan komme ud i Christiania og bevæge sig rundt uden politibeskyttelse. Bare til hans orientering. Dernæst synes jeg også, man kan fastslå, at der var nogle meget kedelige overtoner af heksejagt i hans omtale af Tine Bryld.

Ifølge PP II skal vi regne med en ca. 80 pct. vækst i det private forbrug i de næste 15 år. Vi skal regne med, at antallet af invalidepensionister fortsat vil stige, og at fritid og ferie kun i begrænset omfang vil blive forøget. Det, man så træffende kalder højtrykssamfundet, vil blive yderligere stresset og presset.

Allerede nu er det jo sådan, at konsekvenserne af det rastløse og aggressive livsmønster, som alt for mange mennesker er presset ud i, er ved at overstige de økonomiske og behandlingsmæssige muligheder, som velfærdssamfundet kan præstere. Det er sundheds- og socialektoren eller fængselsvæsenet, der skal tage sig af præstationssamfundets tabere, og de kan ganske enkelt ikke klare opgaven.

For en uge siden hørte vi i spørgetiden et eksempel, et af de grelle, på institutionspladser til op imod 400.000 kr. årlig pr. anbragt. Efter min mening kan de problemer ikke klares inden for rammerne af det eksisterende samfund, men det er jo væsentligt og interessant, og det er i den sammenhæng, Christiania skal ses, at man inden for samfundets rammer alligevel forsøger med et uhyre billigt eksperiment i samlivsformer.

Efter vores opfattelse har forsvarsministeren valgt en provinskonservativ holdning til Christiania, som helt lukker øjnene for den sociale virkelighed, som Christiania er et led i og samtidig en protest imod. Det er ikke særlig mærkeligt, at venstregeringen har valgt at opfatte Christiania i en lov-og-orden-sammenhæng. Sagen er nemlig den, at Christiania er gået hen og blevet et af de helt store dyr i åbenbaringen. Det er en af tidens helt store myter. Christiania hævdes at være et narkocenter. Det er ikke korrekt. For-

[Anders Uhrskov.]

handlere af morfinbase og andre hårde stoffer bliver meldt til politiet af beboerne selv. Området hævdes at være et tilholdssted for kriminelle. Er det mon korrekt, at det eneste sted i byen, hvor der er en intern registrering af beboerne, og det sted i byen, der vel mere end noget andet er i politiets søgelys, skulle være et sted, hvor kriminelle sådan flokkedes og søgte hen, når de skulle skjule sig?

Man hævder, at børnemagt skulle fastholde børn og ganske unge i Christianiamiljøet — tanken ledes hen på barnerov. Men det er heller ikke korrekt. For en lille gruppe børn og ganske unge fra ofte helt fortvivlede hjemmeforhold repræsenterer Børnemagt og Christiania måske den eneste og sidste chance. Det accepteres også i realiteten af børneværnet.

Christiania hævdes at nasse på skatteyderne ved ikke at betale for vand og elektricitet. I 1972-73 blev der betalt 30.000 kroner, året efter 70.000 kroner, men det er rigtigt, at socialministeriet har ydet 358.000 kr. i løbet af 2 år. Det er mange penge, men jeg må alligevel minde om, at dette beløb sådan cirka svarer til en institutionsplacering af 2 personer i samme tidsrum. Forsvarsministeren har gjort flittig brug af den svigtende betaling fra beboerne for elektricitet og vand i sit felttog imod Christiania. Man må næsten tro, at han mangler enhver sans for proportioner. Jeg forstår godt, at hårdt pressede lønarbejdere føler sig krænkede over Christianias frihed, ligesom de føler sig krænkede over Glistrups nultrækprocent, men der er bare en meget afgørende forskel mellem de to fænomener. Der har været rygter om våbenlagre, der har næsten ikke været den myte, som den borgerlige presse og reaktionære folketingsmedlemmer ikke har pumpet op. Hvis man læser igennem de sidste par års onsdagsspørgsmål til ministrene vedrørende Christiania, ja, så får man en streng oplevelse. Magen til pjat og tidsspilde skal man lede længe efter.

Christiania er en myte, og venstre-regeringen må naturligvis fastholde den myte og krampagtigt forsøge at opretholde sit eget fortegnede billede af virkeligheden derude. Det er forsvarsministerens redegørelse af 25. april velegnet til. Det er en tendentios re-

degørelse. Den giver ikke et rimeligt og afbalanceret virkelighedsbillede. Den vældig centrale og vigtige debat om fristaden Christiania, om, hvilke problemer dette levende eksperiment åbner, hvilke socialpolitiske perspektiver der ligger i disse ting, der foregår, al det får vi ikke i dag. Ministerens redegørelse er et udpræget partsindlæg, og det er jo ærgerligt, men det danner ikke udgangspunktet for den nødvendige debat.

For SF er der to hovedproblemer i Christianiasagen. Det ene er spørgsmålet om arealernes fremtidige benyttelse, og det andet er regeringens erklæring om, at den vedstår den tidligere regerings foreløbige aftale, samtidig med at den vil rive grundlaget for aftalen bort, sådan ganske bogstaveligt.

Hvad angår arealernes fremtidige udnyttelse nærer vi alt mulig frygt for, at den linje, som hr. Ninn-Hansen i sin tid fremlagde som forsvarsminister, nemlig at de rømmede arealer ved Bådsmadsstrædes kaserne så vidt muligt skulle sælges til højstbydende, også fortsættes af den nuværende regering. At den politik så er helt i overensstemmelse med Urban Hansens og Wassard Jørgensens fælles bestræbelser på at omdanne Københavns centrum til en betonomkranset rigmandsghetto, ja, det er naturligvis kun beklageligt. Vi må se i øjnene, at Christianshavn allerede er ved at blive omdannet til et sådant rigmandskvarter, og det er arealerne ved Bådsmadsstrædes kaserne, der altså næst står for tur. Det er et enestående areal, der er derude, disse voldanlæg, de fantastiske rekreative muligheder, der ligger i hele arealet, denne intakte, historisk unikke bebyggelse, der er, de fantastiske, værdifulde historiske bygninger, som nu skal destrueres. Jeg vil bare henvise, som det også er gjort før, til Steen Ejler Rasmussens kronik i Politiken i dag. Det er det, det drejer sig om nu, og man må spørge: efter Christiania, hvad kommer så næst? Ja, så er det formentlig Holmens arealer, der på et eller andet tidspunkt bliver frigivet og på et eller andet tidspunkt skal udstykkes til ejerlejligheder og marinaer for rigmænd.

Når man kigger på den plan, der ligger helt aktuelt, så bliver man bestyrket i sin mistanke. Den helt umotiverede nedrivningsplan omkring hjørnet af Prinsessegade og Bådsmadsstræde, lige netop det hjørne

[Anders Uhrskov.]

af området, bestyrker mistanken om, at dette har til formål hurtigst muligt at skabe forudsætning for et byggeri. I stedet for luksusbyggeri ville vi med interesse afvente resultatet af Akademirådets opgave om bevaring og udvikling af Christiania, men en langsigtet løsning, hvori bevarelsen af det eksperimentelle indgår, må efter vores mening omfatte former for integration imellem fristaden og de omkringliggende boligområder som noget helt afgørende, for at det ikke skal udvikle sig som under en glaskloke, fjernet fra virkeligheden.

Men det er jo ikke fremtidsplanerne, det drejer sig om i dag. Det drejer sig om helt primært at søge at påvirke denne regering til at undlade at bruge myndighedsvold imod fristaden. Jeg vil gerne sige til regeringen, at den allerede virker så imponerende reaktionær, at den ikke behøver yderligere at demonstrere sine evner i den retning. Det er for resten karakteristisk, at man ikke normalt tager totalkonfrontationer fra regeringens side. Man vælger at afskære Roskilde universitetscenter fra læreruddannelserne, man nedlægger ikke centret direkte. Man vil formodentlig ihjelsulte instituttet for udviklingsforskning, men man vil ikke direkte dreje nøglen om. På samme måde forsøger man nu ikke at sparke Christiania-folket ud i Christianshavns voldgrav, ud til morænerne, nej, man prøver bare i al beskedenhed at rive mulighederne for, at det kan fungere, væk ved at buldoze over halvdelen af Christiania væk ved hjælp af uorganiseret arbejdskraft.

Der er så mange fantastiske ting i denne sag, at jeg vil koncentrere mig her til sidst om et bestemt aspekt. Der er herhjemme en lov om offentlighed i forvaltningen, og sjældent er det så klart som i denne sag blevet demonstreret, at offentlighedsloven ikke er ret meget værd. Gang på gang i redegørelser og kronikker osv. henviser forsvarsministeren til bygningsmæssige, sundhedsmæssige og brandsikkerhedsmæssige krav, der fra Københavns kommunes side er blevet stillet til forsvarsministeriet, som ejer bygningerne. Det er nogle krav, der har været forhandlet imellem forsvaret og kommunens teknikere. Forsvarsministeren påstår, at indfrielse af de krav vil koste 19 mill. kr. Det mener forsvarsministeren er for dyrt,

hvorfor kommunen hjælpsomt og hurtigt iler til med et pålæg om, at så må man hindre beboelse i disse bygninger. Disse specificerede krav, der i detaljer må være forsynet med pengebeløb, det er det hemmelige bevis, det er det hemmelige hovedargument fra forsvarsministeren. Hvis disse krav berettigelse og disse beløbs størrelse kunne blive underkastet en rimelig tvivl, ja, så ville hele grundlaget for forsvarsministerens argumentation falde til jorden. Det ved forsvarsministeren formodentlig godt, og det er sandsynligvis grunden til, at disse specificerede krav — og jeg gentager, at det er dem, der er baggrunden for hele felttoget — ikke er offentligt tilgængelige. Christiania har gang på gang bedt om at se disse krav og specificerede beløb, men de opbevares som en af de hemmeligtstemplede akter. Vi anfægter de hemmelige kravsværdsigheder, og vi anfægter også beløbsstørrelsens rimelighed. Efter vores mening er det simpelt hen lidt af en grovhed at lade folketingsret tage denne redegørelsesdebat på sådan et hemmeligt grundlag. Det er muligt, at forsvarsministeren kan finde en eller anden smart finte om, at kommunens krav er et internt dokument, men det går ikke, hr. forsvarsminister. Vi må forlange, at grundlaget for regeringens felttog mod fristaden Christiania gøres tilgængeligt for de mennesker, som det drejer sig om, og for offentligheden i det hele taget.

Hr. Svend Haugaards forslag om et velvilligt udvalg er efter vores mening bedre, langt bedre end forsvarsministerens ønske om at lade bulldozerne tale.

Lad mig slutte med at understrege, at dette samfund er sygt og snævert, hvis ikke vi har råd til at opretholde bare et enkelt levende og mærkværdigt tossereservat.

Inge Krogh (KrF):

Kristeligt folkeparti må takke for det initiativ, der er vist fra forsvarsministeren ved, at Christiania er taget op til debat, og vi må sige tak for den meget nøgterne og grundige gennemgang af, hvad der hidtil er sket i denne sag. Vi har tidligere i januar måned her i salen givet udtryk for, at vi ønsker, at Christiania skal nedlægges, men vi ønsker, at det skal ske gradvis, for ellers ville det give alt for store sociale problemer. Vi foreslog dengang, at der skulle foretages en regi-

[Inge Krogh.]

strering af de beboere, der var derude, og at man så skulle standse for tilgangen. Det har ikke været muligt at få foretaget en registrering af beboerne derude.

Vi er også meget glade for, at det klart bliver sagt af forsvarsministeren, at der ikke er tale om et socialt eksperiment. Det kan der ikke være. Havde det været et eksperiment, så ville vi have et vældigt materiale nu. Spørgsmålet er: hvem er det, der bor derude? Hvor kommer de fra? Hvilke sociale lag kommer de fra? Hvorfor flytter de derud? Hvad bestiller de, mens de er der? Har de arbejde? Arbejder de udenfor? Har de aktiviteter derinde? Er de stofmisbrugere? Hvad bliver der af dem, når de rejser derfra? Går de ind i samfundet? Tilpasser de sig dér? Kommer de på hospitalet, eller dør de? Vi ved det ikke.

Det er rigtigt, som det er blevet sagt, at man tager måske briller på, når man er derude. Jeg har været der adskillige gange — jeg vil regne med, at jeg har været der ca. 15-16 gange, jeg har ikke noget tal på det — og jeg vil fortælle nogle ganske enkelte træk, jeg har oplevet derude. Alt, hvad jeg siger her, har jeg oplevet, og jeg har haft meget vanskeligt ved at finde de positive sider ved det.

Det, der gør, at vi gerne vil have Christiania nedlagt, er de forfærdelige boligmæssige forhold, man lever under derude, bl. a. brandfaren. Man kan se, at der har været to store brande derude: på første sal i et af de store huse og i et af de mindre huse, der ligger lige ved siden af Algar, hvor der bor en del børn. Jeg har truffet unge derude, der har sagt, at de har været meget ængstelige for at bo der, specielt i de huse, hvor der er to etager. Stearinlys bruges der jo i meget stor mængde derude.

Det er svært at leve derude og holde sig ren. Jeg har bl. a. talt med nogle beboere i et af husene; de kommer fra et kirkesamfund og er flyttet derud for at forsøge at hjælpe, og som man sagde: vi skal gå ti minutter for at få vand og ti minutter tilbage, så det er svært at opretholde en hygiejnisk standard.

Der er en bygning, som kaldes Badstuen. Der er meget sjældent ruder i vinduerne, det er kun nogle ganske få, og jeg har aldrig set,

at installationerne har været i orden. I den store, egentlige kasernebygning Fredens Ark, som også blev omtalt af hr. Højland, er der næsten konstant oversvømmelse. Forleden dag jeg var derude og kom ind i et af de små træhuse, var der oversvømmelse i et af køkkenerne; hele gulvet stod under vand, og der var ingen af hanerne, der løb. Jeg råbte på en af beboerne, og han sagde: „Luk så for hanen.“ Jeg svarede: „Det var en god idé, men den er altså lukket.“ Han kiggede lidt på det, og så gik han derfra uden at foretage sig noget eller få nogen andre til at undersøge, hvorfor der var denne oversvømmelse.

Boligforholdene er elendige. Jeg har været nede i en bunker. Jeg gik derned sammen med en ung mand, og jeg vil indrømme, det var den eneste gang, jeg egentlig har været bange i Christiania. Det var bælgmørkt dernede. Så tændte han et stearinlys, og man kunne se, der var to soveposer og ellers intet. Jeg har tit haft samvittighedsnag over, hvordan vore åndssvage bor her i vores samfund, men jeg må sige, at det i mange tilfælde er betydelig værre i Christiania. Mange af bygningerne har lidt overlast. Jeg er i nogen tid kommet i Løvehuset. De første gange, jeg var der, var der et smukt gelænder og pæne værelser i lejlighederne. Nu er der næsten ikke noget af gelænderet tilbage, det er sandsynligvis brugt til brændsel, og der er lavet huller i væggene.

Der har været talt om, at der skulle betales moms, og det er vistnok ikke lykkedes. Den 1. maj var jeg derude, og jeg var inde i en af ølstjerne — det lykkedes mig virkelig at få en dansk vand. Da vi havde siddet og snakket lidt, knytter ejeren pludselig hænderne og truer ad mig og siger: „Christiania får aldrig en øre af mig.“

Det er sagt, at Christiania skal være et alternativt samfund, hvor vi skal være venlige imod hinanden, og jeg kan også sige, at jeg er blevet mødt med megen venlighed derude, når jeg er gået rundt, men det er ikke alle, der føler sig vel tilpas derude. Forleden mødte jeg en 30-årig mand, der gik og ryddede op; han sagde til mig: „Hvis du tror, at der er bedre her end udenfor, så tror du fejl. Der er lige så koldt og lige så megen mangel på kontakt som alle andre steder.“ Man ser også efterhånden mere og mere, at

[Inge Krøgh.]

der er hængelåse for de små huse og store skilte som f. eks.: „Dette tilhører John“; der er altså ikke adgang for andre.

Men som sagt er folk meget venlige. Der var en dag, jeg kom ind i et af de små huse, der ligger på det område, der blev besat senere end den egentlige kaserne. Da jeg kom ind ad døren, ville jeg trække mig tilbage, men jeg blev anmodet om at komme længere frem. Der lå tre mennesker i en seng, en 30-årig mand og en ca. 20-årig kvinde og et 12-årigt barn. De syntes, det var ganske naturligt.

Der er mange hunde derude, og de er meget fredsommelige, men der er dog nogle af hundene, der er noget bidske, og det er omkring børnehuset Algar. Jeg har aldrig været derinde og heller ikke i Multimediehuset, som det også blev nævnt at man ikke kunne komme ind i. Jeg er derfor ude af stand til at sige, at der er dette venlige miljø, som hr. Kjeld Olesen omtalte. Jeg har altså ikke været der, men jeg tvivler dog på det. Jeg kan tænke mig, det må være frygteligt for forældre at vide, at deres børn er derinde. Det er klart, der kan være problemer mellem børn og forældre, men så må det være børneværnets opgave at søge at løse disse problemer, altså forældre og børn imellem.

Der har været talt meget om, at der sker stofforhandlinger. Jeg kan i hvert fald sige, at der sker meget forhandling af hash, det har jeg set adskillige gange derude. En dag, lige da jeg kom indenfor, blev jeg spurgt, om jeg ville købe hash. Det sagde jeg nej til. Jeg blev så inviteret indenfor, og vi sad vel en halv times tid og talte meget hyggeligt sammen, men i den tid, jeg sad der, kom der adskillige fra byen, der købte hash.

Der har været talt meget om aktiviteterne derude, og jeg har ledt meget efter dem, men det har været vanskeligt at finde dem. Der var en aften, da jeg kom ind i en værkstedsbygning, hvor man forarbejdede lædervarer. Nu var det om aftenen, så man var altså ikke i arbejde. Ved siden af sad

den såkaldte sociale gruppe, der skulle hjælpe beboerne; de sad sammen med beboerne og røg hash. Jeg talte med dem om forskellige ting, og de indrømmede da, at der var våben i Christiania, og man ville gøre, hvad man kunne for at forhindre politiet i at arbejde derude. En tid efter ville jeg se dette værksted igen, en dag jeg var derude. Da var det der ikke mere; der sad tre unge mænd, og der blev sagt, at socialrådgiveren var der ikke mere, var taget et andet sted hen; der var åbenbart ikke andre. Det lader altså ikke til, at det sociale arbejde er særlig velorganiseret. Der sad disse to, én sad ved et bord, hvor der stod noget vælling — fra dagen i forvejen så det ud til at være, der var dryppet lidt rødt stearin ned. Det var ikke til at komme i kontakt med ham. Jeg forsøgte at tale med ham, og jeg spurgte så: „Er du syg?“ Hvorefter han sagde: „Nej, jeg har bare røget hash.“ Den anden gik op og ned ad gulvet og talte med sig selv. Jeg spurgte, hvad han spekulerede på, og han sagde: „Jeg spekulerer på de positive og negative ting ved stoffer, og jeg føler mig fuldstændig som ædt op af stoffer.“

Det er mit indtryk, at der er mange svage derude, mange, som burde kunne hjælpes i vores samfund. Noget, jeg specielt tænker på, var en ung mand, jeg traf for nogen tid siden, han havde for et par år siden haft et kraniebrud og en medfølgende hjerneskade, så vidt jeg kunne se, og nu var han altså endt dér. Han havde fået tilpasningsvanskeligheder ude, men det skar mig i hjertet at se ham være dér uden den omsorg, han burde have.

Vi kan også sige, Christiania er en anklage imod vores samfund. Der må være noget galt i vores samfund, vores familierpolitik er ikke, som den burde være, vore institutioner er ikke, som de burde være, hverken statshospitaler eller de ungdomshjem eller børnehjem, der nødvendigvis må være i et samfund; vi er ikke dygtige nok. Dér er en meget stor udfordring til os.

Som sagt: vi mener, Christiania bør aftrappes, og vi mener også, at dette, at nogle

[Inge Krogh.]

af husene nu bliver nedrevet, vil bevirke, at antallet aftrappes. Jeg tror, man derved kan hjælpe den enkelte til at finde sin plads i samfundet, når det altså ikke sker for hurtigt. Det er et meget smukt sted med skrænter og med voldgrave og i baggrunden kirketårnet på Vor Frelsers Kirke. Det er et meget skønt areal, og man må i hvert fald håbe på, at det ikke bliver højbusbebyggelse, der kommer der i fremtiden, men at man får en lav bebyggelse, måske af lidt primitiv karakter, ikke luksusbyggeri, for det er altså åbenbart ikke det, ungdommen ønsker nu.

Hanne Reintoft (DKP):

Det er svært at takke forsvarsministeren for hans redegørelse om Christiania, som andre har gjort det, for jeg synes, den er lige så præget af afmagt og forvirring som hele debatten her i dag. Netop den manglende erkendelse af årsagen til fænomenet Christianias opståen har gjort det umuligt at behandle det med fornuften i behold, og det er vel også derfor, vi ser denne siksak-kurs, der blot skaber forvirring, både i befolkningen og blandt beboerne i Christiania, der vel mere end nogen andre trænger til samfundsmæssig tryghed og støtte.

Socialpolitik er nu engang ikke tilfældigt og veldædigt lapperi på et velfungerende samfunds skavanker. Socialpolitik afspejler både de uløselige modsigelser, der er i samfundets økonomiske basis, og antagonisterne i samfundets overbygning, og vi er nødt til at vurdere Christiania ud fra denne synsvinkel.

Hvis vi vil se tilbage i vores historie, så har vi oplevet noget lignende før. F. eks. oplevede vi det meget stærkt, da vi ophævede stavnsbåndet og landproletariatet begyndte at strømme til byerne for at skaffe sig føden på grund af den begyndende industrialisering. Dengang stod vi med store forarmede menneskegrupper, der ikke var plads til, som ikke kunne tilpasse sig, og vi udbyggede dengang vore berygtede fattiggårde. I vort nuværende samfund må vi erkende en udvikling, der udstøder større og større menneskegrupper af vores produktionsliv. Det gælder mennesker, der ikke har fysik til at være med i vores erhvervsliv, det gælder mennesker, der psykisk brydes ned i vort ensomme og kolde samfund, og det

gælder både nationalt og internationalt de unge, der finder det samfund, vi indbyder dem til, frastødende, forrået og så modbydeligt, at de ikke vil være med. Der er ikke noget forkasteligt i det. Man vil altid blandt det, vi med et flot og forkert ord kalder afvigere eller tabere, kunne finde en sensitivitet, en varme, en overfølsomhed, som vi tit mangler andre steder i vores samfund, men som vi aldrig har haft tid til og sans for at forstå.

I et kriminelt samfund som vores, hvor nogle lever af at udbytte andre, har de selvfølgelig ingen værdi, fordi de ikke er produktive, fordi de ikke afkaster profit. Det siger dog betydelig mere om udbytterne end om dem, der vægrer sig ved at lægge krop og sjæl til. Når hr. Simonsen taler om, at vi alle ved, hvordan det går kriminelle, så er det jo ikke rigtigt. Det er rigtigt, at vi straffer dem, der tømmer en automat for cigaretter, men de, der begår skattesvind, de lever i al herlighed her i vores samfund — og det siges jo, at man endog kan få sæde i det danske folketing.

Menneskene på Christiania er netop de mennesker, der altid bliver ramt, dem nede på det plan, hvor vi kan få fat i dem, og derfor skaber deres tilstedeværelse modvilje og uhyre problemer for dem, der støtter den eksisterende samfundsform. Men det er ikke rigtigt, at det skaber den modvilje blandt alle arbejdende mennesker. Jord- og betonarbejderne har jo lige præcist sagt nej til at være med til at udslette deres miljø. Det er jo ikke rigtigt, man ikke forstår problemerne dér, hvor man selv har foden på nakken.

Problemet løses derfor ikke, bare ved at man finder en Christianialøsning, det løses kun, hvis vi virkelig kan løse de problemer, som vores anarkistiske produktionsform skaber. Når man kender det danske proletariats kamp for at komme ud af vores fattighuse, når man kender dansk arbejderklassens kamp for en værdig sociallovgivning, så kan vi også være forbitrede og græmme os over, at nye slumagtige ophobninger af værdifulde mennesker hører til dagens orden, og vi kan græmme os endnu mere over, at de, der er tvunget derud, har så få alternativer i vores samfund, at de må forsvare deres elendighed over for magthaverne. Man kalder Christiania et socialt eksperiment. Vi vil

[Hanne Reintoft.]

hellere kalde det en social nødløsning, for eksperimentet at leve på sultegrænsen på socialhjælp i slum, det er et eksperiment, som underklassen har kendt til hudløshed i årtier og århundreder. Men vi erkender, at nødløsningen har været nødvendig. Vi ved jo alle her, at vores statshospitaler kommer uhjælpelig til kort. Vi ved, at moderne psykiatri med sin diagnostiske kultur og sit individuelle behandlingsproblem selvfølgelig er ude af stand til at løse samfundsskabte problemer. Vi ved, at vort revalideringssystem er brudt sammen over for de psykisk handicappede. Vi ved usvigelig sikkert, at vore børne- og ungdomshjem har måttet melde pas. Vi har nok ofret dyre kroner, men vi har aldrig turdet tage en debat om målsætning og idé, vi har aldrig haft virkelig gode resultater.

Lad mig her sige, at det skyldes ikke den såkaldte røde indoktrinering, som man nu er begyndt at beskyldte nogle pædagoger for at øve. Nej, gennem årtier har det skyldtes indoktrinering med hele den borgerlige ideologi, med påtvungen kristendom, med hyklerisk borgerlig moral og med det bestående samfunds triste alternativer. Det er det, der her har lidt sit endelige nederlag, og de, der har arbejdet i børne- og ungdomsforsorgen, har vidst, at det ville komme.

Nogle mener, at Christiania er et alternativt samfund, og mener, at leveformen dér er et led i klassekampen. På meget borgerligt hysteri kan jeg forstå, at man har samme opfattelse. Lad mig derfor stærkt understrege, at vi ikke mener, at klassekampen løses på den måde. Vi lever i et undertrykkersamfund, der er i stand til at benytte sig af særdeles raffinerede metoder. Vi ved vel bedre end andre, at for at kæmpe imod det kræves der organisation, viden og disciplin. De, der frygter Christiania af disse grunde, kan derfor nok slappe af. Men samtidig vil vi gerne understrege, at den organiserede opposition mod dette samfund ikke skal mangle, og at vi netop i den situation kan solidarisere os med Christianiafolkene, fordi vi forstår deres elendige situation.

Hr. Erlendsson havde nogle overvejelser om, hvad der var kommunistisk og ikke-kommunistisk. Må jeg sige til hr. Erlendsson, at man altid kan finde kommunisterne i solidaritet med de undertrykte. Man be-

gyndte at rode den 9. april i Christiania-problemtillingen. Jeg har svært ved at se, hvad den skulle have med den 9. april at gøre. Det skulle måske lige være, at fremskridtspartiets ordførertale i betænkelig grad mindede om Det tredje Rigets socialpolitik.

Forsvarsministeren truer nu Christiania med nedrivning. Bygningerne er jo ikke værre slum end så meget andet, som man ikke river ned. Man overtræder løfterne til Christiania groft, hvis man gør det, og der kan være to årsager. For det første at der er spekulation i Christianiaarealerne, for det andet at dansk kapitalisme endnu ikke er så forrået, at man betragter ghettoløsningen som tilfredsstillende for vore socialt svageste. Kender vi det danske samfund ret, så er det jo nok spekulationsmotiverne, selv om man ikke vil indrømme det. Men under alle omstændigheder kan nedrivning ikke tolereres, før alternativet er fundet og anvist.

Det er vores opfattelse, at problemet kun kan løses ved grundlæggende ændringer i samfundet, men løsningen er ikke vores problem, det er det samfunds, der har skabt det, og dem, der fører dets politik og forsvarer dets beståen. Vi har helt andre visioner — og det gælder både dem i denne sal og måske også mange i Christiania — helt andre ideer om, hvordan det sociale proletariat skal hjælpes opad, hvordan det skal integreres i et virkelig kollektivt og varmt samfund.

Der snakkes om, at det er så dyrt, og det er så forargeligt, at nogle bor gratis. Det ville være klædeligt, om forargelsen over, at nogle bor gratis, var forenet med forargelsen over, at nogle bor så dyrt, så de ikke kan betale det, fordi vi tillader boligspekulationen. Det ville være glædeligt, hvis man åbent ville erkende, at det ville koste langt mere at yde disse mennesker social behandling. Hvad var det, vi snakkede om forleden dag med Bøgholt, hvor man var oppe på 400.000 kr. pr. institutionsplads om året. Hvad ofres der på Christiania? Det er småpenge i forhold til det. Kort og godt sparer vi midt i al forargelsen simpelt hen penge.

Som så mange andre fænomener er Christiania ikke alene et problem, der skal løses, det er en udfordring. Det er svaret på knaldhård udbytning, på boligåger, på borgerlig psykiatrisk videnskabs fallit, på en

[Hanne Reintoft.]

børne- og ungdomsforsorg, hvor man ingen mål og veje har haft, på manglende solidaritet og menneskelighed.

Christiania rummer nogle af vort samfunds svageste: de sarte, de bange, de uden modstandsvilje og de uden håb — dem, vi altid kan finde på at ramme. Derfor forhandler de villigere på det bestående præmisser, end vi andre gør, derfor er de uendeligt meget lettere at sænke ned i yderligere ydmygelse, fattigdom og håbløshed. Ansvarret hviler tungt på dem, der forsvarer vores samfund, for de bør føle den allerdybeste forpligtelse over for de ofre, som de selv har skabt, og spørgsmålet rejser sig derfor knivskarpt; hvad vil I gøre? Det manglende svar er et tegn på jeres samfunds ynke og elendighed, og det er en langt mere gennemgribende ynke end det, der sker på Christiania.

Ib Christensen (DR):

Christiania repræsenterer en planlægnings-skandale. Det er en skandale, at der ingen planlægning var for arealerne, da forsvaret rømmede dem, hverken fra statens eller fra Københavns kommunes side. De kommende to år må nu bruges til at iværksætte nogle planer for arealets fremtidige anvendelse, ligesom de må bruges til at hjælpe de sociale tabere, der findes på Christiania. Vi mener, at den 3 års frist, som er stillet beboerne i udsigt, skal respekteres, uanset at vi beklager, at man ikke har kunnet eller villet betale mere end en brøkdel af de udgifter, man havde forpligtet sig til at udrede. Vi mener ikke, at forsvarsministerens saneringsargumenter er tilstrækkelige, for så vidt angår de bevaringsværdige bygninger. Vi vil gerne kigge nærmere på disse ting, og vi vil ikke være glade for, at man nedriver virkelig bevaringsværdige bygninger.

Med hensyn til den fremtidige anvendelse af området er det i hvert fald afgørende for os, at det ikke bliver udlagt til jordspekulation. Det er ikke afgørende for os, om staten fortsat skal være ejer, eller det skal være Københavns kommune, men vi vil ikke medvirke til, at det direkte eller indirekte udlægges til jordspekulation. Arealerne er velbeliggende og er af ret betydelig rekreativ værdi tillige. Nu kan man i de kommende to år diskutere, om der eventuelt

skal bruges en del af arealerne til administrations- eller institutionsbyggeri, og hvor meget der skal anvendes til et rekreativt område, som ikke skal være forbeholdt nogle få hundrede mennesker, men skal være for hele den storkøbenhavnske befolkning.

Mit parti har med vores baggrund en umiddelbar sympati for folk, der værdsætter den personlige frihed og kæmper mod bureaukratiet, men vi mener ikke, at det kan være en offentlig opgave at finansiere en alternativ livsform. Der findes livsformer beslægtede med det, der trives i Christiania, i private kollektiver. Det er helt i orden, at folk gør det på deres egne betingelser, men det kan ikke være en offentlig opgave at finansiere et alternativt livsmønster. Vi mener heller ikke, at det kan være en offentlig opgave at finansiere Christiania, i den udstrækning det benyttes som politisk platform og til mediemanipulation. Lige så lidt mener vi det bør være en statsopgave at finansiere det etablerede samfunds politiske partier.

Vi beklager den konfrontation, som har været, og som for os, der ville se på disse ting med fordomsfrihed, har gjort det meget svært at trænge til bunds i, hvad der er sandt, og hvad der er forkert, fordi man fra det yderste højre såvel som fra det yderste venstre fremmaner nogle billeder, som ikke har ret meget med virkeligheden at gøre. Så vidt jeg har kunnet se — også ved besøg derude og i bladet „Støt Christiania“ — er der også i Christiania et klassesamfund, en overklasse af de bedrestillede og akademikerne, som man beskriver det, en mellemklasse af dem, der arbejder i erhvervslivet, og så den tredje klasse, underklassen, dem, man kalder flipperne. Det er jo interessant at konstatere, hvad vi kan i en skrivelse fra indenrigsministeriet til socialudvalget af 26. marts, at det ser ud til, at for så vidt angår de nordiske unge, der er kommet til Christiania, har der været en tendens til, at de er blevet fortrængt af bedrestillede og stærkere danske. Det kunne altså tyde på, at eksperimentet — hvis man kan bruge det udtryk — er ved snarere at blive en politisk platform end det, man kunne kalde et socialt eksperiment, hvis dette er rigtigt.

Ligesom hr. Kjeld Olesen efterlyser jeg et svar fra forsvarsministeren på de selvmodsi-

[Ib Christensen.]

gelses, der præsenteres i redegørelsen. Øverst side 9 skriver man, at der i en bestemt uge i 1973 kun var 24, der modtog socialhjælp, og på den følgende side skriver man, at et meget væsentligt antal af beboerne i forvejen har været ude i massive sociale problemer. Jeg synes, der må komme en klaring på denne massive selvmødsigelse.

Der bliver sagt fra Christianias side, at Christiania er et alternativ til det etablerede sociale apparat, og der er utvivlsomt det rigtige i det, at lige så vel som Christiania kan tiltrække elementer, som kan komme endnu mere ud i uføret i kraft af tilstanden i Christiania, så kan der også være — og er utvivlsomt — eksempler på, at der er folk, der har rettet sig op, mennesker, som ikke har kunnet hjælpes, eller som ikke føler, at de har kunnet hjælpes af det bestående sociale system. Vi erkender også, hvad det koster både økonomisk og menneskeligt at have de officielle institutionsanbringelser og behandlingshjem. Det koster meget dyrt, og der er en meget stor tilbagefaldsprocent. Jeg mener ikke, at man så skal vælge mellem Christiania og det andet, men man skal overveje, om der ikke er andre måder, hvorpå man alternativt kan hjælpe disse unge på deres egne betingelser. Her vil jeg pege på en institution som Koføeds Skole, der med held har taget sig af disse grupper. Det er vel et spørgsmål, om Koføeds Skole ikke med den personlige frihed for klienter, den tilbyder, og de uddannelsesmæssige tilbud, den kan give, er et nok så egnet instrument til at varetage sociale taberes muligheder og interesser, end Christiania er. Derfor vil jeg gerne stille forsvarsministeren det spørgsmål, om han vil overveje at bruge en del af den million, som han vil bruge til nedrivning af et meget stort antal bygninger, i stedet for til eventuel udbygning af kapaciteten, sådan at Koføeds Skole kunne tage nogle af de klienter, som man ikke kan tage i øjeblikket, og hvoraf nogle altså er gået til Christiania. Sammenlignet med Koføeds Skole er det nok ikke noget attraktivt alternativ, selv om det kan være det sammenlignet med institutioner inden for børne- og ungdomsforsorgen.

For os er det afgørende, vil jeg gerne summere op, at disse arealer forbliver i offentligt eje, at de ikke udlægges til jord- og

ejendomsspekulation, og det er afgørende for os, at de sociale tabere, hvor mange det så end er, der findes i Christiania, hjælpes og hjælpes effektivt. Derudover vil jeg slutteligt konstatere, at Christiania blandt meget andet er eksponent for en forfejlet og ansvarlig jord- og boligpolitik, der har privilegeret i enestående grad ejendomsbesiddelse, og som har medvirket til at skabe årsagerne til den konfrontation, der har været omkring dette. Folketinget burde gå i arbejdstøj og løse disse problemer, disse dybtgående problemer, og dermed medvirke til, at samfundet bliver mere harmonisk, og undgå den konfrontation, som dette er et eksempel på.

Birgit Busk (U):

Det er betryggende at være medlem af et samfund som det danske, fordi det danske samfund har råd til så meget, ikke økonomisk ganske vist, men menneskeligt og socialt tilsyneladende. Vi har nemlig råd til at eksperimentere med menneskeskæbner. Christiania viser det. En flok mere eller mindre asociale eller kriminelle elementer, formodentlig begge dele, besætter et forladt kaserneområde. Pressen spørger — i hvert fald den del af pressen, som kender sit ansvar — hvad i alverden meningen er. De ansvarlige siger i første omgang, at en sådan besættelse naturligvis ikke kan accepteres, der vil blive skredet ind. Da jeg første gang læste om Christiania, var jeg spændt på, hvordan dette skulle ske. I dag ved jeg det. Der er blevet skredet. Samfundet er skredet i spinaten. Siden 1971 har skiftende forsvarsministre lovet, at nu skal spørgsmålet om Christiania løses. Den siddende forsvarsminister har også lovet det, om 2 år. Jeg kan ikke lade være med at tænke på, om der i denne tidsfrist ligger et ministerhåb om, at de 2 år giver ministeren en rimelig chance for at lade sorteper gå videre.

Det er mit indtryk, at ganske vist er Christiania et eksperiment, det er blot ikke det sociale eksperiment, man har villet give det udseende af. Det er ganske simpelt et koldt beregnende politisk eksperiment, en sørgelig omgang leflen for en minoritetsgruppe, som beklageligvis sidder på en ikke ubetydelig del af pressen, eller i hvert fald er så godt inde med den del af pressen, som har mulighed for at overbevise sine læsere om, at den

[Birgit Busk.]

og den minister, embedsmand eller folketingsgruppe er sort reaktionær. Og den slags kan jo godt jage Galluptallene nedefter.

I Jyllands-Posten for i går læste jeg en række udtalelser om Christiania. Jeg tillader mig at citere, hvad en af de tidligere forsvarsministre, nemlig hr. Kjeld Olesen, sagde:

„Alle må være interesseret i, at vi ikke skal frem til en uhyggelig konfrontation, hvis bulldozere skal rykke ind i Christiania.“

Jeg vil gerne spørge: hvad er det, hr. Kjeld Olesen er så bange for? Jeg vil gerne spørge hr. Kjeld Olesen, om han har en anelse om, at det ikke udelukkende er „blomsterbørn“, der bor i „fristaden“. Om hr. Kjeld Olesen har en fornemmelse af, at der er noget om de skriverier, der beretter om arsenaler og våben i Christiania. Er det kort og godt almindelig skræk, der afholder de ansvarlige fra at sige til de kære unge mennesker: så er det ud omgående!

I Jyllands-Posten fortalte hr. Kjeld Olesen også, at han havde modtaget materiale om gode resultater med frivillig stofafvænnning i Christiania. Det er ganske vist nogle år siden, jeg gik i skole, men jeg husker da så meget, at der kan tales om resultater, blot det drejer sig om to eller et par. Er antallet af de gode resultater så omfattende, at det er værd at arbejde videre på, og er det forsvarligt at gøre det med Christiania som grundlag, når man tager andre resultater derudefra i betragtning? Jeg tænker på de resultater, som narkotikapolitiet og kriminalpolitiet har opnået. Jeg tænker også på de resultater, som et stort antal forældre kan tale med om, hvor „Børnemagt“, BRIS og lignende fordækte foretagender holder deres mindreårige børn i frivilligt fangenskab. Jeg er bange for, at Christiania bliver et dyrt eksperiment for samfundet, socialt, menneskeligt og i øvrigt også økonomisk. Men det er selvfølgelig sådan, at et kryds på en stemmeseddel har det ligesom penge: der er ingen ubehagelig lugt ved det.

Jeg og mit parti, de uafhængige, ønsker ikke at være tilskuere til en forestilling, hvis pointe er anarki, narkotika, kriminalitet og forældres komplette umyndiggørelse i forhold til deres børn. Det kan ikke være meningen, at myndighederne skal være til grin

for en gruppe, jeg vil ikke sige udskud, men for en gruppe mennesker, hvis ophøjede formål er at lægge en bombe under alt bestående. Hvis Christiania fortsat skal eksistere, hvad jeg personligt mener, Christiania ikke skal, så må myndighederne føre en effektiv kontrol med, hvilke personer der holder til derude. En „fristad“, hvad er det dog for noget?

Formanden:

Jeg skal her afbryde forhandlingen om redegørelsen.

I skrivelse af dags dato meddeler finansministeren, at han ønsker mundtligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af udskrivningsloven,

forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser om skattemæssige fradrag og særskilt beskatning af medhjælpende hustruer,

forslag til lov om ændring af visse forbrugsafgifter. (Forhøjelse af afgiften af cigaretter, fintskåret røgtobak, spiritus, vin og øl),

forslag til lov om ændring af lov om registreringsafgift af motorkøretøjer m. v.,

forslag til lov om ændring af lov om vægtafgift af motorkøretøjer m. v.,

forslag til lov om ændring af lov om forbrugsbegrænsende foranstaltninger. (Afgift af vaskemaskiner, køleskabe, frysebokse, el-komfurer og støvsugere m. m. Forhøjelse af afgift af fjernsynsmottagere),

forslag til lov om afgift af elektricitet og

forslag til lov om afgift af lystfartøjer m. v.

Uden for dagsordenen giver jeg ordet til den højtærede finansminister, for at han kan fremsætte de nu anmeldte lovforslag.

Finansministeren (Anders Andersen):

Jeg skal herved tillade mig at fremsætte i alt 8 lovforslag, nemlig dels 2 lovforslag, som tilsammen udgør forslag til en reform af indkomstbeskatningen, dels 6 lovforslag om forhøjelse af forbrugsafgifter. Det drejer sig om følgende lovforslag:

Forslag til lov om ændring af udskrivningsloven og

forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser om skattemæssige fradrag og særskilt beskatning af medhjælpende hustruer, samt følgende lovforslag vedrørende forbrugsafgifter:

[Ib Christensen.]

Det må derfor være rigtigt, også til beskyttelse for beboerne på Gylling Næs, at offentligheden underrettes om, hvilke planer regeringen har for den procedure og tidsramme, der skal sikre folketingets kontrol med og en dybtgående offentlig debat om atomenergiens udnyttelse.

Ib Christensen (DR):

Selv om folketinget reelt har besluttet at nedsætte et energiudvalg for at sikre folketingets kontrol med en eventuel udnyttelse af atomenergien, har jeg alligevel fundet, at det ville være af stor interesse for offentligheden at vide, hvilke tanker regeringen siden energidebatten måtte have gjort sig med hensyn til tidsrammer og procedure for virkelig at gøre denne parlamentariske kontrol fra folketingets side reel.

Der er jo i området Gylling Næs nogen utryghed hos beboerne omkring det forhold, at Elsam agter at søge eller måske allerede nu har ansøgt om tilladelse til at etablere et atomkraftværk, og der har også været presseforlydender i lederartikler om, at man måske stillede folketinget mere eller mindre over for et reelt fait accompli. Derfor imødeser jeg regeringens svar på det spørgsmål, jeg har stillet, med spænding.

Handelsministeren (Nyboe Andersen):

Jeg tilkendegav for små 3 uger siden under vores energidebat, at regeringen tilsluttede sig ønsket om, at der skulle nedsættes et særligt energipolitisk udvalg i folketinget med omfattende bemyndigelser i forbindelse med den videre udvikling af energiproduktionen her i landet. Regeringen vil selvsagt holde dette udvalg forsynet med alt materiale vedrørende disse spørgsmål og også drøfte den videre procedure med udvalget.

Jeg går ud fra og forstår, at dette udvalg vil blive nedsat i den allernærmeste fremtid, og jeg finder, at det ville være urimeligt, hvis regeringen på nuværende tidspunkt selv lagde sig fast på en procedure henover hovedet på dette udvalg. Jeg mener, at det er et spørgsmål, der i høj grad skal drøftes under de indledende drøftelser mellem regeringen og dette udvalg. Det vil også få lovforslaget om godkendelse af atomanlæg til behandling og på den måde i det hele taget få en central placering i det videre arbejde.

Jeg vil gerne sige vedrørende Elsams forberedelser, at der vil ikke fra regeringens side blive truffet nogen foranstaltning, blive givet noget tilsagn el. lign., som foregriber folketingets afgørende stillingtagen til det principielle spørgsmål om opførelse af kernekraftværker her i landet.

Vi skal formentlig have drøftelser med elværkerne i nær fremtid, og det er klart, at dette standpunkt vil blive klart præciseret fra regeringens side. Det følger jo af det tilsagn, vi gav under energidebatten.

Med hensyn til oplysningsarbejdet var der jo under energidebatten bred tilslutning til, at vi skulle have et sådant arbejde sat i gang, og jeg kan sige, at i de 2-3 uger, der er gået siden denne debat, har vi arbejdet i handelsministeriet med at finde frem til former for tilrettelæggelse af et sådant arbejde og forberedt spørgsmålet om, hvordan man skaffer de fornødne pengemidler til det osv. Der holdes i denne stund, mens jeg står her, møde om det i handelsministeriet. Vi ligger altså ikke på den lade side med hensyn til at få iværksat en sådan oplysningskampagne.

Ib Christensen (DR):

Jeg takker ministeren for svaret, som jeg opfatter på den måde, at der ikke reelt heller vil blive truffet afgørelse i denne sag, uden at folketinget er velorienteret, uden at folketinget reelt får afgørelsen.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Man vendte herefter tilbage til dagsordenens punkt 1, der var:

Forhandling om forsvarsministerens skriftlige redegørelse af 25. april 1974 for Christianias udvikling.

Forhandlingen genoptoges.

Lindholt (FP):

Det er blevet hævdet, at Christiania er et overordnet socialt eksperiment. Jeg vil gerne i det høje ting berette om en hændelse, der er refereret i Morgenavisen Jyllands-Posten den 24. februar 1974, og kommentatoren i denne er læge Helge Kjærsgaard.

[Lindholt.]

Sagen drejer sig om et 14-årigt pigebarn, der kaldes Dorthé, og som er datter af en københavnsk bryggeriarbejder. For $\frac{3}{4}$ år siden gik hun hjemmefra og tog ophold i Algar. Algar er Børnemagts hus ude i Christiania. Forældrene blev naturligvis ude af sig selv af fortvivlelse og forsøgte gennem børneværnet og med politiets bistand at få det stakels pigebarn hjem, som var kommet derud på grund af pubertetsvanskeligheder simpelt hen. Der var ingen anden anledning til det i øvrigt. De gjorde, hvad de kunne for at få barnet hjem, det mislykkedes, de kunne intet gøre i denne forbindelse. Jeg vil gerne fra Jyllands-Posten direkte citere fra kommentarerne af læge Kjærsgaard. Det hedder:

„Forældrene ser langsomt barnet gå til grunde. De har af og til en vis kontakt med hende. Hun præges psykisk mere og mere af hash og LSD, bliver mere og mere beskidt og afvigende.“

Det er sagen. De kunne ikke få barnet hjem. Moderen er naturligvis ude af sig selv af fortvivlelse herover, og hun er nu for tredje gang indlagt til psykiatrisk behandling.

Hvis det er et overordnet socialt eksperiment, så synes jeg nok, at vi har nået den øverste grænse for, hvad man kan kalde sociale eksperimenter. Men det er måske også et led i et socialt eksperiment, at børneværnene i Tårnby og København tillader, at børnene bliver derude i stedet for at støtte familien. Jeg vil da gerne spørge ministeren, om det virkelig kan tolereres.

Jeg tror nok, at 90 pct. af befolkningen vil være enig med mig i, at dette sociale eksperiment nu skal bringes til ophør. Og det kan det, hvis vi har en handlekraftig regering, der vil gøre noget ved den slags anarkisme, som her finder sted. Det kan gøres på følgende måde: man kan drage omsorg for, at alle mindreårige børn i Christiania kommer hjem til deres forældre. Man kan sørge for, at alle udlændinge, der opholder sig i Christiania, simpelt hen udvises af landet. Det må være rimeligt. Man kan sørge for, at de, der er syge og har hjælp behov, kommer væk derfra. For de resterendes vedkommende er det folk, som har ønsket at sætte sig uden for samfundet, og det skal de have lov til, men så skal de også

være isoleret uden for samfundet. Det samfund, vi har, er ikke et samfund, som man kan gå ud og ind af, og jeg vil gerne spørge alle de medlemmer, der er til stede her i dag: hvad ville I sige til, at et af jeres børn i pubertetsalderen tog ophold derude og I ikke kunne få myndighedernes bistand til at få barnet hjem igen?

Tønnesen (CD):

Nu er det, som om folketinget er blevet optaget af ting, der har en vigtighed, der rækker langt ud over det, der diskuteres i øjeblikket, og som nok optager interessen rundt omkring i folketinget lige netop i disse minutter og timer.

Men jeg vil da gerne have lov til at sige fra denne talerstol, at undertiden undrer man sig over, at der er nogle, der ynder at kalde sig dette lands intellektuelle og fremsynede elite, og samme elite har også ligesom en tilbøjelighed til at fremkalde det, man kalder et problem. Og problemet er et problem, som man absolut synes for alt i verden må bevares. Sådan noget har man efter min opfattelse været dygtig til her i landet i adskillige år, mens meget store dele af befolkningen står undrende og spørger: hvad er dog dette her for noget?

I den tid, vi oplevede for mange år siden under krigen, hvor vi havde en besættelsesmagt, gav man politiet meget vanskelige vilkår at arbejde under, for der var bogstavelig talt ingen vilkår til stede. Det var simpelt hen op til den enkelte person, som var ansat af dette samfund, at tage stilling til de konflikter, han løb ind i, for ingen var i stand til på forhånd at meddele ham, hvordan han skulle bære sig ad, og så måtte han løse dem på stedet.

Sådanne forhold kunne vi løbe ind i én gang til, men ikke på grund af nogen udefra, simpelt hen på grund af os selv. Jeg har opfattelsen af, at der er nogle, der går rundt med en tanke om, at politiet skal sige: du må, du må ikke, fy, skam dig da, du må måske, du må slet ikke, føjsada, det var noget væmmeligt noget, du lavede. Og det mener jeg ikke kan være meningen.

Visse kredse her i landet forlanger, at man skal meddele tilladelse til, at man på de 26 tdr. land derude på Christianshavn bogstavelig talt kan foretage sig alt, uden at nogen griber ind. Jeg kan for mit eget ved-

[Tønnesen.]

kommende påpege en masse love og vedtægter, som bliver brudt derude dagligt. De bliver simpelt hen brudt, og ingen ser efter. Men i modsætning til det kræver man af den øvrige del af befolkningen, at den skal overholde love og vedtægter, og det må også være rigtigt, at den skal gøre det.

Nu er der tidligere her i formiddagens løb nævnt eksempler på, hvilke regler der er overtrådt derude, og jeg skal ikke træde så meget i det: sundhedsvedtægt, straffelov og mange andre ting. Men man har da lov til at spørge sig selv: hvilke love skal i virkeligheden overholdes derude på området? Det, at man i øjeblikket lader Christiania fortsætte under de rent faktisk herskende vilkår, sætter efter min mening politiet — og politiet det er befolkningen, for politiet er jo ikke i sig selv noget, politiet repræsenterer befolkningen — og dermed befolkningen i en yderst vanskelig situation, for så vidt befolkningen da ønsker en retsstat opretholdt.

Love og vedtægter er efter min opfattelse vedtaget af hensyn til et fællesskab og ikke af hensyn til enkelte personer, og jeg tror nok, man har været enig om indtil nu, at sådan er det, og sådan må det være. Jeg kan ikke rigtig se, hvordan man skal bære sig ad med at få folk til at overholde love og vedtægter, når man samtidig fra den samme befolkning kan møde spørgsmålet: hvorfor skal jeg, når man ikke skal andre steder? Jeg kan forsikre det høje ting om, at lignende eksperimenter er undervejs andre steder i landet efter devisen: sådan en ting må vi også have. Tidligere sagde man: so ein Ding müssen wir auch haben.

Der er efter min mening tale om en udtalt intolerance over for det, som befolkningen opfatter som den danske retsstat. Jeg tror ikke på, som det blev nævnt engang i formiddagens løb, at Christiania er i politiets søgelys. Tværtimod vil jeg tro, at Christiania er lige det modsatte. Jeg vil da håbe og tror også på, at politiet naturligvis går ud og varetager interesserne for den levende del af befolkningen, som ønsker, at overholdelsen af love og vedtægter skal fortsætte. Det må være den del af befolkningen, der har krav på politiet først og fremmest.

Så vil jeg gerne tilføje til dette her, at jeg ved, at man i dette øjeblik — det begyndte i går — går rundt i Christiania og eftersøger 8

personer. Disse 8 personer har ikke givet møde til behandling for veneriske sygdomme. Man ved, at af disse 8 personer er de 4 udlændinge, muligvis også en femte. Det kan ikke være meningen, at politiet skal rende og lede efter den slags personer i et område af den karakter.

Så sent som i går traf jeg en belgisk mor, som søgte efter sin søn, som opholdt sig ude i Christianiaområdet, og jeg vil gerne have lov til at sige, at denne mor er i hvert fald ikke enig med den kriminolog, der skrev i går eller i forgårs i Politiken om, at dette var et eksperiment, som man var vældig glad for og vældig tilfreds med rundt omkring i verden. Det synes jeg understreger det, som en anden taler tidligere på dagen sagde, at det var et mislykket eksperiment. Der er ingen kriminolog, der er ekspert, der er heller ingen belgisk husmor og mor, der er ekspert, der er ingen, der er ekspert på dette område, men vi ved alle sammen mere eller mindre, at det er et forfejlet eksperiment, hvis der er tale om et eksperiment.

Tastesen (S):

Det har været et gennemgående træk her i debatten, at man har beskæftiget sig med børnenes og de unges problemer. Der var kritiske bemærkninger fra hr. Simonsen, hr. Højland, fru Inge Krogh og flere andre. Jeg vil knytte nogle bemærkninger til denne problematik.

Vi har jo en myndighedsalder, som går ved 18 års grænsen, og det er måske rimeligt, at den skal være dér. Indtil da gælder forældremyndigheden. Trods det at forældremyndigheden gælder til 18 års grænsen, er det således, at et meget stort antal unge under 18 år fungerer uafhængigt af forældremyndigheden uden for deres hjem, uden at det volder de store problemer. Et mindretal af unge kommer dermed i konflikt med deres forældre på en sådan måde, at de ikke kan klare sig, at de skal have støtte fra samfundet på den ene eller den anden måde. Primært siger vores lov om børne- og ungdomsforsorgen, at man skal støtte familien, så der kan skabes bedre trivsel i hjemmet, og det må være den primære opgave i disse situationer for ethvert børne- og ungdomsværn.

Trods dette er det ikke i overensstemmelse med de faktiske realiteter, at man kan

[Tastesen.]

leve op hertil i alle situationer. Derfor har vi sekundært anbringelsesmulighederne uden for hjemmet: familiepleje, ungdomsinstitutioner osv. Nogle af de mest belastede kommer på vores kostbare ungdomsinstitutioner, hvor prisen ligger på omkring 100.000 kr. eller mere for hver, der er anbragt på en sådan institution. Det er altså en udgift af et vist omfang.

Trods en intensiv socialpædagogisk indsats på disse institutioner oplever man, at man ikke kan klare problematikken. Så kommer vi i den situation, at f. eks. Christiania kommer ind i billedet. En del unge, som er spænet fra disse institutioner gang på gang, søger til Christiania eller måske andre miljøer, hvor de kan føle sig tilfredsstillt. I dette tilfælde opfatter de Christiania som et alternativt tilbud, nogle opfatter det som et socialt eksperiment, eftertiden må bedømme, hvorvidt man har kunnet leve op hertil.

Det, man kan slå fast, er, at det hårde stofmisbrug i hvert fald ikke er større i Christiania end på Vesterbro, som man ikke beskæftiger sig så meget med, eller i den sorte firkant, eller måske endda i socialforsorgens og kriminalforsorgens mest belastede institutioner.

Så taler man om kriminaliteten. Kriminaliteten, som hr. Tønnesen lige omtalte, er i hvert fald, hvad den hårde kriminalitet angår, mindre end på Vesterbro og i den sorte firkant og flere andre steder. Det er normalt kriminalitet i småtingsafdeingen, det drejer sig om her. All right, hr. Højland kan naturligvis sammen med en politipatrulje — det er den letteste sag, det kunne man også gøre på Vesterbro, på Nørrebro og andre steder — finde frem til 4 hashsælgere. Det er ikke spor vanskeligt at gøre det. Det kan man også uden særlig stort besvær finde, hvis man skal vise en folketingsmand, at det er muligt at arrestere nogen af den grund. Det er altså den mindre kriminalitet, man er stødt på i Christiania. I det omfang, det er virkelig alvorlig kriminalitet, griber politiet selvfølgelig også ind i Christiania ligesom andre steder. Der gælder ikke andre regler dér. Og vær sikker på, at hvis børn eller unge i 14, 15, 16, 17 års alderen, som er dér, har været involveret i kriminalitet, vil man naturligvis sørge for en anholdelsesbeslutning

over for dem, og så ville man bruge den magt, der var nødvendig for at tage dem med sig. Men sandheden er vel, at der er mindre kriminalitet i det noget mere beskyttede miljø, de er kommet i, end andre steder.

Vi må sige, at den forbindelse, som dels børne- og ungdomsværnet i København, dels ungdomsklinikken har til stofmisbrugerne i Christiania, omkostningsmæssigt er af langt mindre omfang end det, vores traditionelle institutioner står for, og jeg synes, at som sagen ligger, må eksperimentet køre de måneder, der er tilbage. Lad os så til den tid foretage en helhedsbedømmelse.

Så taler man om de uhygiejniske forhold. Jeg har været der flere gange og har set disse uhygiejniske forhold. Det er da rigtigt, men jeg kender problemet tilbage fra Klub 27 på Nørrebro, fra Projekt Hus og senere Projekt Fabrik. Vær sikker på, at fjerner man disse problemer fra Christiania, så opstår de andre steder i byen i stedet for. Det problem vil være tilbage, at der er en gruppe af børn og unge, som mistrives. Her kommer de i en situation, hvor der trods alt er nogle mennesker, som vedkommer dem. Her er der endog nogle, der oplever sig selv som værdifulde og accepterede af deres omgivelser, måske er det netop det, de har trængt til, og måske er det netop det, der gør, at de senere kan komme til at fungere som borgere uden større problemer i vores samfund. Jeg synes, man skal have det perspektiv med i denne forbindelse, og selve det problem, som de uhygiejniske forhold repræsenterer, må man så tage op under forhandlingen om det videre forløb for Christianias vedkommende.

Melchior (CD):

Da vi befinder os i en lovgivende forsamling, vil jeg tillade mig indledningsvis at citere et par ord fra en lovbog. Det er Parkinsons Lov, 6. kapitel, 1. stykke, og citatet lyder:

„Der findes et fænomen, som ofte er iagttaget, men ikke hidtil undersøgt. Det kunne benævnes bagatellernes lov. Kort udtrykt vil det sige, at den tid, der bruges til at behandle et hvilket som helst punkt på dagsordenen, er omvendt proportional med det beløb, det drejer sig om.“

I stedet for „beløb“ kunne man indsætte

[Melchior.]

„vigtighed“. Vi står her med et problem, om hvilket meget rigtigt er sagt i dag. Men selv de, der har sagt det rigtige, har jo fortiet en del af den fulde sandhed og dermed givet et i virkeligheden stærkt fordrejet billede af forholdene omkring Christiania, fordi Christiania her betragtes og betegnes som noget enestående i vort ellers så salige og lysegrønne land, hvad det jo slet ikke er.

Hr. Simonsen stillede det spørgsmål: hvad ville der ude i samfundet ske med de mennesker, som begår lovovertrædelser af den art, som begås i Christiania? Det vil jeg godt svare på. Jeg vil påstå, at der uden for Christiania i Storkøbenhavn og i mange, mange, mange andre byer i dette land overtrædes nøjagtig de samme love, som overtrædes i Christiania, i langt større antal og ofte i meget værre grad. Det er ligegyldigt, om det er sundhedslove, skattelove, omsorgslove, hvad som helst, så kan vi finde kvarterer her i staden — og vi kan også gå til mellemstore og små byer — hvor vi har set, at myndighederne har givet op.

Lad os tage en ting som tyverier. Vi ved, at det er én lille procent — jeg kan den ikke udenad, men det er heller ikke afgørende — af anmeldte tyverier, der overhovedet efterforskes, ikke fordi politiet ikke vil, men fordi samfundets politiske vilje ikke er af en sådan art, at man vil give politiet mulighed derfor. Der findes børn, der er rendt hjemmefra eller fra institutioner masser af steder i København. Man henter dem et antal gange, men når de bliver ved med at løbe væk, ja, så henter man dem ikke mere. Jeg vil hævde, at sådanne børn har det faktisk bedre, hvis de er i Christiania, end hvis de er i en eller anden opgang eller en eller anden park eller på en eller anden banegård. Man kunne bortdrive alfonser fra forskellige gader rundt omkring i landet, men man gør det ikke, fordi man ved, at de vil dukke op omgående andre steder.

Jeg vil altså derfor hævde, at det er en hel proportionsforvrængning, når man siger en del af sandheden omkring Christiania, og

der er noget hyklerisk, synes jeg, i dette, at vi vel ved, at de samme problemer i meget større målestok og i meget værre udstrækning findes mangfoldige steder, men det holder vi ikke heldagsdebat om, og det skriver vi ikke kronikker om.

Lad mig tage et konkret eksempel blandt de mange, der byder sig. Der er så mange af ordførerne her, der har talt om brandfare i dag. Jeg føler, at der her ligefrem er tale om et dobbeltspil fra Københavns kommune. Københavns kommune har overhøjheden og har kendskab til masser af andre steder, hvor der er brandfare. Jeg vil gerne nævne et par adresser: Nansensgade 28, 34, Nansensgade 54, 66 og 72, en række ejendomme fra Nørre Farimagsgade 44 til 58 og Prinsessegade 65, 67, 69 og 71. Så vidt jeg har kunnet få oplyst, lever der i disse ejendomme med deres utallige baggårde og opgange mindst dobbelt så mange mennesker, som der lever i Christiania, når der er flest på Christiania, og hvis der udbræder en brand her, så er det hundredvis af mennesker, der er i akut overhængende brandfare. Hvis der derimod på de 22 tdr. land i Christiania skulle udbræde en brand, så drejer det sig om nogle få mennesker. Ingen skal sige, at jeg tænker ringe derom, men det er bare et eksempel på proportionsforvrængningen. Det er for billigt, synes jeg, af Københavns kommune at være efter forsvarsministeren med at få håndhævet en hel masse ting, når man glemmer at feje for egen dør først.

Jeg ville også godt lige nævne hele betalingsspørgsmålet, som netop er så proportionsforvredent. Hvis disse mennesker skulle behandles på institutioner, så kostede det det hundred- og femhundred-, ja, indtil tusinddobbelt. Men hvorfor lader myndighederne Christianiaboerne selv indkræve de afgifter, som man har aftale om? Jeg tror, det ville være velkomment på Christiania, hvis myndighederne sørgede for at indkræve de henholdsvis 50 og 75 kr., der er tale om.

Må jeg slutte med et citat. Det er fra Berlingske Tidende den 30. oktober 1973, og det er ikke ret langt. Der står:

[Melchior.]

„I stedet for at forarges burde man beundre de mennesker, der ofrer deres liv og tid på arbejdet blandt og med mennesker, som ikke længere kan affinde sig med de snærende bånd, samfundet lægger på sine borgere . . . . I . . . . en tid, hvor man taler om „det nære samfund“ og om den „grønne bølge“, der skal gå over landet, er det uværdigt at ville kvæle forsøg på at etablere netop det, vi andre taler om, men endnu ikke har formået, blot fordi det ikke opfylder formalia.

Måske er det netop galt med disse formalia og mængden heraf“.

Citatet kunne lyde som var artiklen skrevet af en af journalisterne på Christiania eller en eller anden venstrevreden yngling. Citatet er af ingen anden end formanden for Foreningen af yngre Læger, Jørgen Kleener, der, siden han har skrevet den artikel, af den nuværende kulturminister er ophøjet til formand for radiatorådet. Det er kun et lille citat af en lang meningstilkendegivelse af samme art, og det burde kunne gøre indtryk i venstrekredse, at denne mand har skrevet sådan.

Jeg vil altså gerne på vegne af et mindretal af centrum-demokraternes folketingsgruppe gøre gældende, at det skal tages med i betragtning.

Forsvarsministeren (*Erling Brøndum*):

Må jeg sige tak for den interesse, som samtlige ordførere har givet udtryk for i formiddags over for den redegørelse, jeg er kommet med. Jeg vil også gerne sige tak til flertallet af ordførerne for de venlige ord, de havde om den fremstilling, der er givet.

Hr. Anders Uhrskov, som kritiserede redegørelsen, vil jeg svare, at denne redegørelse selvfølgelig især måtte dreje sig om de bygningsmæssige forhold. Forklaringen på det er for det første, at det er en bygningsmæssig bevillingsansøgning, der har givet anledning til både redegørelsen og debatten. For det andet indtager forsvarsministeriet i forhold til Christiania først og fremmest den rolle at stå med ejersvaret. Hr. Anders Uhrskov vil sikkert give mig ret i, at forsvarsministeriet kun i meget begrænset omfang kan beskæftige sig med sociale problemer.

Der blev benyttet forskellige udtryk for

at karakterisere det, der foregår på Christiania. Hr. Kjeld Olesen kaldte det et socialt eksperiment; hr. Svend Haugaard kaldte det en suppedas. Jeg indrømmer, at den sidste betegnelse forekommer mig lidt mere realistisk end den første. Jeg mener ikke, at Christiania nogen sinde har fortjent betegnelsen socialt eksperiment. Christiania består af tidligere militære bygninger, som efterhånden er i en meget dårlig stand. Her lever mennesker under forhold, som klart er dokumenteret som værende sundhedsfarlige, brandfarlige og lovstridige. Hvad er det for en slags socialt eksperiment, som sker under sådanne tilstande? Ikke mindst af sociale grunde har dette folketing enstemmigt — også med fru Hanne Reintofts partis stemmer — vedtaget en bygge Lovgivning, som bestemmer, hvordan bygninger skal være, når de tages i brug af mennesker. Fortjener det da etiketten socialt eksperiment at huse folk i bygninger, skure og bunkers, der er i grov strid med disse socialt betonedede bygge Love?

Dernæst kræver et eksperiment, at man lægger nogle rammer og planlægger et forløb. Det kræver også, at man seriøst følger eksperimentets udvikling. Men det er jo ikke, hvad der er sket på Christiania. Christiania er ikke etableret, fordi man ville lave et socialt eksperiment. Christiania er blevet etableret, fordi man ikke har kunnet finde ud af at forhindre det. Vi ved, at Christiania er tilholdssted for kriminelle, stofmisbrugere og stofforhandlere. Hvor er det sociale perspektiv i et sådant miljø? Hvor er det sociale perspektiv i at tillade en omfattende restaurantvirksomhed, der er i strid med alle regler, som ellers overalt kræves opfyldt, når restauranter åbnes? Og hvor er det sociale perspektiv i de vilkår, hvorunder børn lever i Christiania? Der er ikke tale om, at regeringen standser et socialt eksperiment, for der har aldrig været et. Hvad der er tale om, er, at regeringen fjerner en forkert etikette.

Dette betyder naturligvis ikke, at regeringen skulle have noget imod, at unge mennesker indretter deres liv efter andre værdimål og sædvaner, end man er vant til. Der har sikkert hos mange af beboerne på Christiania været en betydelig idealisme, og der er sikkert sket en ikke ringe indsats for at fremme de ideer, de nu står for. Folk må

[Forsvarsministeren.]

indrette deres liv, som de vil. Hvis de vil danne alternative samfund, som de kalder det, så er det deres sag, og det er liberal politik at være åben over for fornyelser. Men det kan ikke ske i åbenlys strid med de love, som folketinget har vedtaget. Ingen regering, hverken den forrige eller den nuværende, kan lade sig diktere lovgivningens tilsidesættelse.

Når vi nu drøfter det sociale eksperiment, er det værd at notere sig, at heller ikke Christianias ledere opfatter sig som en del af et sådant eksperiment. De har sagt, at dette begreb er den tidligere regerings opfindelse. Selv opfatter de sig som et alternativt samfund, der vil fungere på sine egne betingelser, og det er ærligt sagt. Man kunne føje til, at dette alternative samfund ikke blot vil fungere på dets egne betingelser, men også på omgivelsernes bekostning. Det vidner de manglende betalinger desværre alt for tydeligt om.

Endelig har jeg bemærket, hvor ringe det står til med det sociale i dette såkaldte sociale eksperiment. Solidaritet er der i hvert fald ikke tale om. Bl. a. har den tidligere socialdemokratiske socialminister opfordret til, at indehaverne af de bedre boliger gav plads for nogle af dem i de dårligste, men det kan der ikke være tale om. Man vil, som det blev skrevet forleden i en avisartikel af en Christianialeder, sandelig have ret til privatliv. Christiania er et alternativt samfund, siger christianitterne. Efter min opfattelse møder man i Christiania et klassesamfund. Her finder man overlklassens kvartaler, hvor der er velindrettede gratis boliger til de bedst stillede, og i passende afstand ligger så Christianiasamfundets ruinhuse og slumbeboelser. Jeg tror, der er nok så stor afstand mellem et medlem af Christianias overklassekollektiv og christianitten i den snævsede betonbunker som mellem danske borgere uden for Christianiasamfundet.

Så meget om det sociale perspektiv i det såkaldte sociale eksperiment, som man har villet bruge et forsvarsministerium til.

Jeg skal i øvrigt ikke beskæftige mig med de sociale problemer. Jeg vil bare gøre opmærksom på, at måske er de ikke så store endda. Min forgænger som forsvarsminister skønnede i en radioudsendelse sidste efterår, at det kun var omkring 100-150, der

ikke kunne klare sig uden hjælp uden for Christiania, og jeg er enig i dette skøn. Det er ganske få, som får offentlig hjælp. En stor part af danskerne i området studerer eller arbejder uden for Christiania. Hvem beboerne er, og hvor de bor, vil de desværre ikke oplyse, men ifølge folkeregisterets tal er næsten halvdelen udlændinge. Der er imidlertid stor forskel på beboertallet sommer og vinter. Mens der ifølge folkeregisteret boede knap 500 derude pr. april, regner politiet med, at tallet var $2\frac{1}{2}$ gang så stort sidste sommer. Tallet på udlændinge sidste sommer anslås til 700. Disse oplysninger bør føjes til, når man diskuterer Christiania som socialt problem for den danske socialforsorg.

Hr. Kjeld Olesen omtalte specielt Feltmagasinet, som forsvarsministeriet foreslår nedrevet. Denne bygning er af det særlige bygningssyn karakteriseret som bevaringsværdig. Det betyder, at nedrivningen ikke kan ske uden tilladelse fra miljøministeriet, således som det også er oplyst over for finansudvalget. Det samme gælder tre andre bygninger, og følgen er, at hvis vi får denne tilladelse, så er nedrivningen af disse bygninger antagelig det, som kommer sidst i processen. Om bygningens nuværende anvendelse kan jeg i øvrigt oplyse, at den bruges til loppemarked, til jazzklub og til diskotek med servering. Somme tider bruges den såmænd også til tv-udsendelser. Her kommer en masse mennesker, men der er overhovedet ingen sanitære installationer. Der er ingen lovlige varmeinstallationer, og der er overhovedet intet køkken. Går der ild i denne bygning, er der overhængende fare, for trappeforholdene er utilstrækkelige. Det er en stor bygning, i areal svarende til arealet af en 30-40 lejligheder, og vi har fået pålagt at bringe benyttelsen til ophør, hvis vi ikke vil sætte den i stand. Det mener vi ikke vi skal, for en sagkyndig vurdering siger, at det vil koste $\frac{3}{4}$ mill. kr.

Blandt de andre aktiviteter på området kan nævnes en lang række restauranter, flere værksteder, herimellem et lysestøberi i et hus, der kan styrte sammen når som helst, og en butik i et hus, hvor taget er defekt, og hvor det er direkte farligt at færdes. Hovedparten af det, vi foreslår nedrevet, er imidlertid mere eller mindre regelmæssigt anvendt til beboelse eller står tomt. Tiden og stedet er ikke til en detaljeret gennem-

[Forsvarsministeren.]

gang af bygningerne og manglerne, men alle spørgsmål herom kan naturligvis besvares i finansudvalget under sagens fortsatte behandling.

Hr. Kjeld Olesen talte om, at der burde udvises smidighed og åbenhed. Hr. Svend Haugaard tog denne tråd op og mente, at Christiania kunne fortsætte, hvis det opfyldte følgende betingelser: der skulle betales for el og vand, sundhedsforholdene skulle bringes i orden, folkeregisteret skulle have de fornødne oplysninger, og christianitterne skulle acceptere landets love.

Endvidere spurgte hr. Svend Haugaard, sådan forstod jeg det i hvert fald, hvorfor man først nu havde opdaget, at der var brandfare. Må jeg sige, at det har man skam ikke først opdaget nu. Københavns kommune har første gang rejst krav om, at bygningerne blev lovligt anvendt, så tidligt som den 5. maj 1972 i et brev til forsvarsministeriet. Dette brev er fulgt op af talrige andre henvendelser, mundtlige forhandlinger på højeste plan og tekniske gennemgange af bygningerne med deltagelse af embedsmænd fra ministeriet og kommunen. Men i hele denne tid, i disse to samfulde år, er der intet resultat kommet ud heraf. Betalingen er fortsat utilstrækkelig, og underskuddet på el- og vandforsyningen er vokset fra det ene finansår til det næste.

Først for nylig, for ganske nylig, har vi fået at vide fra Christiania, hvor mange man er, og man vil ikke oplyse, hvem man er, eller hvor man bor. Nedrivningen er ingen vegne kommet, fordi Christiania hele tiden har henvist til, at de ønsker opbygning i stedet for. Den forrige regering beskæftigede sig med et udkast til en nedrivningsplan, som man havde ladet forsvarsministeriets og kommunens teknikere forhandle sig frem til. Denne plan fra sidste efterår omfattede ca. 50 bygninger. Planen fra dette forår er lidt mere omfattende, bl. a. på grund af de yderligere skader, der er opstået i vinterens løb, så den omfatter ca. 60 bygninger.

Jeg har svært ved at forstå, hvilke resultater der kan opnås ved at lade sagen trække yderligere ud gennem nedsættelse af et folketingsudvalg til at foranstalte nye undersøgelser, indlede nye forhandlinger osv. Jeg tror nemlig ikke, at alt dette rime-

ligt hurtigt fører til lovlige tilstande i området uden omfattende nedrivninger. Hvordan ville man f. eks. lovliggøre beboelsen uden store udgifter i alle de bygninger, som ligger i områder helt uden el, vand og kloak?

Det er selvfølgelig noget andet, hvis folketinget og finansudvalget skulle finde, at der bør nedsættes et udvalg til at tilrettelægge og overvåge et forsøg af social karakter i Christianiaområdet. Det har jeg ingen kommentar til, for jeg går ud fra som en fuldstændig selvfølghed, at så overføres arealansvaret også til socialministeriet. Det er ikke og kan ikke være et forsvarsministeriums opgave at være ministerium for sociale forsøg, og vi er heller ikke sagkyndige i den slags spørgsmål.

Med dette har jeg også svaret hr. Ib Christensen, der var inde på den tanke, om vi i stedet for at bruge 1 mill. kr. til nedrivning kunne bruge pengene til en udvidelse af f. eks. Koføds Skole. Det er naturligvis ikke muligt for forsvarsministeriet at anvende sine bevillinger til sociale byggerier.

Der blev også rejst enkelte andre spørgsmål. Hr. Erlendsson trak paralleller til militærbegivenheder i vort lands historie. Hr. Christophersen gav et svar herpå, som jeg kan tilslutte mig. Christiania er i og for sig ikke et militært anliggende, og den eneste årsag til, at problemerne præsenteres for folketinget af forsvarsministeren, er, at den civile planlægning ikke har været så hurtig som den militære, således at civile instanser alligevel ikke stod klar til at modtage arealerne, da militæret forlod dem.

Fru Inge Krogh mente, at der fandtes våbenlagre på Christiania. Dertil vil jeg svare, at de rygter har vi også hørt i tidens løb, men der foreligger for os ingenting, der tyder på det.

Fru Hanne Reintoft mente, at regeringen ville bryde løfterne om Christiania. Dette er ikke rigtigt. Det er urigtigt alene af den grund, at ingen husvært gennem en aftale med husets beboere kan sætte lovgivningen ud af kraft. Enhver sådan aftale må naturligvis vige i forhold til lovlige bestemmelser. Når derfor Københavns kommune har pålagt forsvarsministeriet at bringe benyttelsen og beboelsen af en række bygninger til ophør, så er det ikke et påbud, som kan skubbes til side med henvisning til en regeeringsaftale med Christiania. Husene må helt

[Forsvarsministeren.]

enkelt ikke benyttes, og dermed bortfalder christianitternes berettigede interesse i disse huses skæbne — de kan jo alligevel ikke mere være i dem.

Den aftale fra 1972, som påberåbes, indeholder flere bestemmelser. En af dem er, at beboerne skal betale for el og vand, hvad de altså bare ikke gør. En anden bestemmelse er, at nedrivning af uanvendelige bygninger finder sted efter aftale med Christiania. Denne bestemmelse er kommet ind i aftalen, fordi den tidligere regering jo hele tiden har ønsket forholdene bragt i orden, sådan som det fremgår af utallige mødereferater. Det er formentlig indlysende, at ordene „efter aftale“ ikke kan betyde: kun hvis Christiania giver lov. Imidlertid har den tidligere regering og embedsmandsudvalget prøvet forgæves at komme nogen vegne hermed i de sidste par år. 5 ministre var under den tidligere regering inddraget i Christiania-problemer, og ustandselig blev der holdt den ene eller anden slags Christianiamøder. Når man læser alle disse referater, skulle man næsten tro, at Christiania var et helt land at regere og ikke kun et kaserneområde.

Christiania har hele tiden fordret opbygning i stedet for nedrivning. Da vi i januar i år gav besked om, at regeringen agtede at rive ned, tog mødedeltagerne frihedskæmperarmbind på, og næste dag satte de boykotopfordringer op. Men naturligvis kan Christiania ikke stande en i øvrigt lovlig og nødvendig nedrivning, hvis folketinget ønsker den gennemført.

Hr. Anders Uhrskov spurgte, hvorfor Christiania ikke måtte få bygningsrapporten at se eller få at vide, hvad henholdsvis istandsættelse og nedrivning af husene er anslået af de sagkyndige til at koste. Det må Christiania godt. De spurgte mig derom på et møde, jeg havde med dem i går, og rapporten er afsendt til dem i dag.

Det er måske ikke fremgået af diskussionen her i dag, hvor stort Christiania egentlig er. De færreste tænker nok på, at grundarealet svarer til op imod et par hundrede villa-haver, og at bygningerne har et etageareal svarende til 1.000 mindre lejligheder. Det er kun halvdelen heraf, vi har foreslået nedrevet. Vi beder samtidig om en bevilling på 200.000 kr. til at sætte den anden og bedre halvdel af bygningsmassen i forsvarlig stand

for. Når nedrivningen og istandsættelsen er gennemført, vil der blive ca. 20.000 m² etageareal tilbage, hvorfor hovedparten vil kunne bruges til aktiviteter eller bebos. Det svarer til et areal på en 30 til op mod 40 m² pr. indbygger med det nuværende indbyggertal. De færreste uden for Christiania vil vist kunne forstå, at 30-40 m² pr. mand — selv om der naturligvis er tale om bygninger af en karakter, som er speciel — skulle være utilstrækkeligt, så meget mere som beboerne ingenting betaler for at benytte det.

Når jeg taler om betaling, bør jeg også fortælle, hvorfor forsvarsministeriet fortsætter med at levere beboerne el og vand, når de kun betaler en fjerdedel af forbruget, og når underskuddet er voksende. Mit svar er, at så længe bygningerne benyttes på en måde, der er sundheds- og brandfarlig, har jeg fundet det uforsvarligt at lukke af.

Hr. Anders Uhrskov mente i øvrigt, at der bag nedrivningsplanen lå skumle hensigter om at lette vejen for jordspekulation og betonbyggerier. Det gør der ikke. Afgørelse af, hvilke bygninger der kan blive stående efter en vis istandsættelse, og hvilke der bør falde, er, fraset de fredede om end mishandlede bygninger, alene truffet ud fra, om prisen for istandsættelse ville blive urimeligt høj.

Christiania er, hvis man ser væk fra de miserable huse, et dejligt og et smukt område. Det er så smukt, at enkelte har lavet sig sommerhuse i voldarealerne, sikkert til glæde for dem selv, men til sorg for folk, hvis opgave det er at sørge for, at sommerhuse i Danmark forsynes med vand, kloak osv., og formodentlig også til sorg for de mange tusinde medborgere, der ikke har evnen eller lysten til at tage sig selv til rette. Det er nemlig ikke mindst for beboerne på Christianshavn, at der er enestående muligheder for faciliteter og rekreative arealer på det område, som Christianias alternative samfund i øjeblikket optager.

Men den tidligere regering har givet Christiania løfte om en vis beboelse i en periode på endnu 22 måneder. Dette vedstår vi. Det må imidlertid ske inden for rammerne af dansk lovgivning, og på den baggrund håber jeg, at finansudvalget vil tage forsvarsministeriets ansøgning op til velvillig behandling.

Kjeld Olesen (S):

Det er jo ikke, fordi denne debat har skabt den store klarhed. Det, man kunne frygte fra starten, er jo i virkeligheden sket, nemlig at man har været tilbøjelig til lige nøjagtig at trække det frem i forbindelse med Christiania, der passer ind i éns egen holdning til tingene. Sagen er jo den, at man kan vende og dreje problemet, som man vil, problemer vil der være under alle omstændigheder. Mange forskellige sider kan drages frem, og man kan altså prioritere og på den måde få mange slags fremstillinger.

Jeg synes, et par af indlæggene har været helt fantastiske i deres ensidighed. Det gælder bl. a. ordføreren for centrum-demokraterne, der baserer sin viden på et enkelt besøg i en politibil. Man burde vide, at et samlet indtryk kan man naturligvis ikke få bare ved et sådant besøg.

Der er også indlæg, som man vel nok gør en tjeneste ved at forbigå i tavshed; det gælder først og fremmest det indlæg, der kom fra ordføreren fra det, der kalder sig fremskridtspartiet.

Jeg vil godt gøre et par enkelte bemærkninger til ordføreren for det konservative folkeparti, der jo fremførte en meget stærk kritik. For det første sagde han, at det egentlig kan undre, at dette spørgsmål skal optage så megen tid. Dernæst sagde han, at det kunne have været klarert smertefrit i sin tid. Jeg bliver nødt til, hvad angår det første kritikpunkt, at sige til ordføreren for det konservative folkeparti, at går han Folke-tingstidende igennem, vil han se, at partifæller til ham fra starten og op igennem efterhånden lang tid har benyttet onsdags-spørgsmålene til hele tiden at puste til den ild, man kan kalde Christiania. For det andet vil jeg sige til ordføreren for det konservative folkeparti, at det tilfældigvis var en konservativ forsvarsminister, der havde planlægningsansvaret for og stod for den praktiske udførelse af alt det, der skete, og som ledte hen til Christiania, idet man i sommeren 1971 bare rømmede arealet, lod 32 tdr. land ligge frit og traf beslutning om, at det ikke skulle bevogtes af andet end et par mand fra et vagthold og et par schæferhunde, især i aften- og nattimerne. Det kunne være ordnet smertefrit, ja, men så må jeg spørge ordføreren: hvorfor gjorde man det da ikke? Når man er så vidtskuende,

hvorfor gjorde man så ikke det, at man straks efter rømningen tog de nødvendige skridt, kom med et oplæg til finansudvalget? Man lod det ligge, man håbede på, det bare kunne køre løs. Jeg synes i og for sig, det på denne baggrund er ret forstemmende at høre, hvordan man fra det konservative folkeparti i dag kører frem.

Jeg er en del rystet over at høre formanden for socialudvalget udtale sig, som det her er sket. Det er ikke forbevidst at overdrive, at jeg siger, det er rystende at høre. Han kommer med bemærkninger, der for det meste er en kritik af dem, der har det praktiske arbejde med de stigende sociale problemer, vi ser i vort samfund og især i storbyerne, og forbigår fuldstændig den rapport fra Ungdomsklinikken, som jeg omtalte i mit indlæg, ligesom han fuldstændig ser bort fra de bemærkninger, der var indeholdt i socialstyrelsens rapport om dette problem, og — kan jeg forstå på mine partifæller i udvalget — ser helt bort fra det møde, der fandt sted i går, hvor man jo med al tydelighed fik at vide fra regeringens narkotikaudvalg, at der sker positive ting derude.

Så kan forsvarsministeren og andre sige, det intet har med et socialt eksperiment at gøre. Når de, der arbejder med disse ting til daglig, kan påvise, at man altså i Christiania i modsætning til så mange andre steder kan se fremskridt, så har det noget med et socialt eksperiment at gøre. Men det er klart, at under alle omstændigheder vil det være forbundet med problemer.

Jeg vil godt sige til hr. Højland og til fru Inge Krogh, at det såmænd ikke var nødvendigt at bruge så megen tid på personlige erfaringer fra Christiania. Nu vil jeg indrømme, at fru Inge Krogh jo har tilbragt noget mere tid, endda i fri luft, end hr. Højland har gjort i Christiania. Men hvis man læste regeringens redegørelse fra august sidste år, så vil man se, at vi dér sagde: der er positive ting, og der er negative ting. Vi omtalte helt tydeligt, at der i Christiania foregår ting, der ikke er videre acceptable. Der er lokaliteter, der er uhumske, og der er en lang række andre ting, som jeg kunne beskrive lige så manende, som det er forsøgt her.

Men hvad er det, der ligger bag alt dette? Der ligger jo bag dette — ja, undskyld, jeg siger det så lige ud — en uvidenhed om,

[Kjeld Olesen.]

hvad der er den sociale virkelighed i dette land, hvad der er den sociale virkelighed i København. Man tror, man kan kurere en sygdom ved at slå termometret i stykker. Man tror, man kan klare nogle problemer ved at køre bulldozere frem og så sige: ud af klappen, uden at tænke på, hvad socialstyrelsen rigtigt gør opmærksom på, at problemerne jo vil dukke op andre steder. Det er det, man ser bort fra, og som for mig at se er ret forstemmende også her. Prøv at gå ud i „den sorte firkant“ og prøv at gå ud at se den sociale virkelighed, så tror jeg, man vil være noget mere forsigtig med at komme med standardløsninger og køre bemærkninger frem, som ene og alene skal appellere til folks fordomme. Jeg håber, selv om jeg ikke sidder i udvalget, at nogle af de erfaringer, man har kunnet drage, vil indgå i socialudvalgets videre arbejde. Jeg mener — i modsætning til det konservative folkeparti — at man bør tage det alvorligt, man hører fra de folk, der står i det praktiske arbejde.

Min tid er udløbet, men jeg må til sidst lige gøre den bemærkning til forsvarsministeren, at listen over de 50 bygninger, der var tale om under den tidligere regering, var noget, der blev udarbejdet — det blev også sagt, men jeg vil gerne understrege det — på embedsmandsplan; det lå naturligvis i hele den aftale, der var, at de socialdemokratiske ministre — jeg ved det, jeg har talt med dem — skulle drøfte hele dette spørgsmål med beboerne, ikke komme med en eller anden løsning, der bare blev trukket ned over hovedet på dem.

Når vi nu snakker om disse ting, snakker om konsekvenserne, der er rullet op, hvis man får bevillingen igennem til at lade bulldozere rydde 60 bygninger, så kunne jeg fristes til at spørge socialministeren, om socialministeren i det kollektive ansvar, der jo er i en regering, fuldstændig føler sig uden for denne problemstilling. Socialstyrelsen har jo en ret nær tilknytning til socialministeren, og jeg kan ikke forstå, at socialministeren bare kan sidde passiv og se på, at man fra andre i regeringen kører frem.

Til sidst vil jeg sige, at forslaget fra det radikale venstre om, at der ned sættes et udvalg, er noget, man bør overveje. Vi har ikke taget enodelig stilling til det, men i erkendelse af de mange sider, der er i dette

problem, vil vi i en positiv ånd gerne tage spørgsmålet op og senere vende tilbage til det.

Erlendsson (FP):

Jeg havde ikke ventet andet svar af hr. Kjeld Olesen end det, jeg fik, så jeg er ikke skuffet. Når man ikke kan svare, så kan man altid erklære, at man ikke vil svare. Jeg ville også meget nødigt have været hr. Kjeld Olesen i dag og skulle have svaret på de spørgsmål, jeg stillede ham. Hele den sag er en flov historie, og hr. Kjeld Olesen gør bedst i at lade være med at prøve på at bortforklare, hvad der skete.

Når jeg har taget et sikkerhedsproblem op, så har jeg gjort det vel vidende, at det ville vække munterhed — i Danmark, hvor man altid er blevet taget på sengen, hvor man altid har forberedt sig på den krig, som man havde haft, og ikke har haft fantasi til at forestille sig, hvordan den næste kunne begynde. Vi kan altid være bagkloge, og der var jo ikke nogen krig i dette her, men hvem kunne vide den 24. oktober kl. 4 om natten, hvad det var for folk, der stormede kaserne? Hvorfor kaldte militærpolitiet på overordnet myndighed og spurgte, om de skulle rydde området? Var det ikke deres pligt at gøre det, når man besatte statens ejendom? Hvor vil hr. Kjeld Olesen og andre trække grænsen for, hvad der er lovligt her i landet? Hvilke bygninger er det tilrådeligt at besætte, hvilke kan man uden at møde modstand tage i besiddelse? Behøver de at være helt tømte? Det var disse jo ikke. Militæret havde ikke fuldstændig forladt området, da man rykkede ind, men de folk, der var tilbage på de militære værksteder, klagede, efter at Bådsmandsstrædes kaserne havde været besat nogle dage, over, at de følte sig utrygge ved at opholde sig derude, de følte sig truede og måtte trækkes tilbage. Jeg erkender, at dette er historie nu, men uden at kende historien kan man heller ikke forstå nutiden, og uden at forstå historien kan man ikke planlægge for fremtiden. Derfor bør man gøre sig denne historie klar og prøve at placere dette ansvar, at noget lignende ikke skal gentage sig. Det er en pinlig, en latterlig affære.

Hvad var det, der skurrede i hr. Christophersens ører, så han følte sig foranlediget til at håbe på et rimeligt og værdigt forløb af

[Erlendsson.]

de fortsatte forhandlinger, idet hr. Christophersen åbenbart fandt, at mit indlæg i debatten ikke opfyldte disse forventninger? Jeg havde ventet, at hr. Christophersen som repræsentant for venstre ville have svævet højere over vandene, end han gjorde her. Dette problem er ikke et lille bevillingsproblem på nogle få hundrede tusinde kroner. Det er et meget stort og alvorligt problem for landet, at noget sådant som fristaden Christiania har kunnet opstå, og at fænomenet har kunnet nyde beskyttelse hos regeringen, hos socialstyrelsen, hos socialpædagoger af alle slags, hos kriminologer, hos professorer i jura. At dette har kunnet forsvares, at en sådan selvtægt, en sådan lovløshed har kunnet forsvares, det er et meget alvorligt problem for landet, som man havde kunnet vente at hr. Christophersen havde villet tage stilling til.

Jeg havde egentlig også troet om forsvarsministeren, at han havde noget at sige til det spørgsmål. Han henholdt sig til hr. Christophersens bemærkninger, som kun var dem, jeg har citeret, at han ville håbe, de fortsatte forhandlinger måtte få et rimeligt, fornuftigt og værdigt forløb. Det var jo ikke noget svar på noget som helst. Det var en moralsk irettesættelse, og dem griber man jo til, når man ikke har fornuftargumenter at fremføre.

Når talen har været så meget om børnene derude, så er der ikke noget at være forbavset over. Der lever børn derude under uhumne forhold — med den socialpædagogiske beskyttelse, som også socialstyrelsen gør opmærksom på i dag i en artikel i Politiken, hvor det for øvrigt i de sidste dage har vrimlet med indlæg for at forberede det rette klima, hvori disse ting skulle drøftes. Jeg citerer fra denne artikel: „Socialstyrelsen udtrykker imidlertid sin betænkelighed. . . . Det vil forringe fællesskabet på Christiania.“

hvis man nedriver noget, idet fællesskabet

„må betragtes som en støtte for de svage blandt beboerne. Nedrivningen vil sende en del børn og unge ud i samfundet på et tidspunkt, hvor de ikke er motiverede herfor. Det vil formentlig ikke kunne udelukkes, at de ved forbliven i miljøet senere vil vælge at gå ind i det normale samfund igen.“

Nej, det kan man vel ikke udelukke, men det mest sandsynlige er, at de bliver uden for dette samfund. Situationen i dag er altså den, at selvtægten har sejret, som man kan forstå af flertallet af indlæggene. Københavns kommunes, sundhedsmyndighedernes og brandvæsenets krav er ikke opfyldt, og solidariteten må jeg give ret i ikke findes derude. Jeg har spurgt en af de velbjærgede, hvad man siger til de forhold, der hersker i den træbarak, der kaldes Algar, hvor mindreårige drenge og piger holder til med homoseksuelle mandfolk. Der kom intet svar. En trækken på skuldrene. Politiet har ingen adgang til huset. De har ingen adgang til de aflåsedede rum, som findes mange steder. Man kender ikke noget til, hvad der er. Der kan være hashlagre, der kan være nar-kotikalagre, der kan være våbenlagre. Man kender intet til forholdene. Man har ingen adgang til det.

Christophersen (V):

Jeg skal kun gøre en enkelt bemærkning til hr. Erlendssons spørgsmål til mig om, hvad det var, der fik mig til at kommentere hans første indlæg på den måde, jeg gjorde det. Det var såmænd den sammenligning, hr. Erlendsson drog mellem de begivenheder, der havde ført til etableringen af Christiania, og så, tør man nok sige, nogle mere historiske begivenheder. Jeg mente, og det mener jeg stadig, at det var en virkelig proportionsforvrængning. Jeg må måske have lov til at citere, hvad hr. Erlendsson sagde i første runde. Han sagde nemlig bl. a.:

„Sagen minder i sin helhed — nu er der nok nogle, der vil synes, jeg går for vidt — om 9. april tragedien, historien om Søfortets kanon, der ikke kunne skyde, så tyskerne i ro og mag kunne lægge til kaj ved Langelinje.“

Hvis vi spadserer lidt længere hen i referatet, så fortsætter hr. Erlendsson med at drage sammenligninger mellem den måde, den sidste besættelse fandt sted på, og så det, som man her havde oplevet. Han siger, at det, at den sidste krig begyndte på Langelinje, yder ingen garanti for, at den næste vil starte samme sted; og at fjenden dengang kom sejlene til København i et camoufleret handelsskib, men ikklædt uniformer og bærende synlige våben, forhindrer

[Christophersen.]

ikke, at den næste krig kunne starte som en tilsyneladende civil invasion med deltagelse også af kvinder og børn. Det var det, der fik mig til at bruge udtrykket proportionsforvrængning, og det må hr. Erlendsson altså undskylde, men det mener jeg stadig der er tale om.

Jeg mener, vi skal debattere denne sag, men vi skal sørge for at anlægge et tilstrækkelig nægternt syn. Det drejer sig trods alt kun om en konkret problemstilling, hvori nogle hundrede mennesker er involveret. Jeg mener ikke, man kan begynde at indfortolke motiver af den karakter, som hr. Erlendsson her er inde på, i de begivenheder, der finder sted på Christiania.

Hr. Højland kom med en bemærkning om, at jeg i mit indlæg jo slet ikke havde været inde på spørgsmålet om lovløsheden og selvetableringen, og efterlyste i den forbindelse venstres syn på spørgsmålet om lovløshed. Jeg tror ikke, hr. Højland behøver at være i tvivl om, hvordan vi ser på selvtægt, og hvordan vi ser på lovløshed. Det er jo ganske klart fremgået, også af hvad forsvarsministeren adskillige gange efterhånden har sagt og skrevet, at naturligvis accepterer vi ikke, at man på Christiania kan rette sig efter et andet og mere hjemmegjort sæt af regler end dem, det øvrige samfund må indrette sig efter. Derfor synes jeg nærmest, det var en så selvfølgelig ting, at dette var vores syn på det begreb, hr. Højland var inde på, at jeg ikke behøvede at ofre nogen særlige bemærkninger herpå.

Med hensyn til selvetableringen kan man naturligvis have forskellig opfattelse af, om det var rigtigt, at det hændelsesforløb, som begyndte i 1971, senere kunne føre til en mere officiel godkendelse af Christiania, og jeg hører da selv til dem, der mener, at det var forkert, at det fik lov til at udvikle sig på den måde, fordi vi nu dermed er påført en lang række sociale og økonomiske problemer. Men når man altså nu er nået frem til en situation, hvor der rent faktisk af en regering er indgået en aftale med beboerne på

Christiania, så tror jeg, man må give forsvarsministeren ret i, at så må udgangspunktet for forandringer og for en afvikling af det være, at den nuværende regering vedstår denne aftale om en midlertidig overdragelse af brugsretten. Ellers får vi ikke den fornuftige afvikling, som der er brug for, så kommer vi netop ud i nogle uhensigtsmæssige konfrontationer.

Til hr. Svend Haugaards forslag om, at man nu nedsætter et udvalg, der kan undersøge og følge — og efter vores opfattelse logisk set også forberede en afvikling af — eksperimentet, som nogle betragter det som, skal jeg blot sige, at det kan vi da være med til at overveje i forbindelse med finansudvalgets fortsatte behandling af sagen. Her kan vi altså være enige med hr. Kjeld Olesen i, at det er en mulighed, man kan overveje. Men jeg må understrege, at et sådant udvalgs funktioner set fra vores synspunkt bl. a. må være at vurdere, hvorledes man afvikler beboelsen på Christiania, når den 22 måneders periode er til ende. At det så derudover også kan søge at løse en række af de problemer, vi i dag har debatteret, ja, det er så et supplement til udvalgets kommissorium.

Svend Haugaard (RV):

Jeg synes ikke, der er kommet meget nyt frem i denne debat, i hvert fald ikke noget, som har været nyt for mig, så det kunne ændre min indstilling. Forsvarsministeren citerer mig for at have brugt ordet suppedas. Jeg sagde: nu, da vi sidder i suppedasen, hvad så? Når jeg sagde „vi“, så var både jeg selv og forsvarsministeren med i suppedasen, og det er unægtelig en lidt anden udlægning, end forsvarsministeren gav det ved denne lejlighed. Men jeg er da i øvrigt enig i, at forsvarsministeren ikke skulle med i denne suppedas. Det vedrører snarere socialministeren, og jeg synes, det ville være rimeligt, om socialministeren fik ordet — som den fungerende formand også var inde på før. Det synes jeg var helt korrekt netop i en sag som denne.

[Svend Haugaard.]

I øvrigt er det mit indtryk fra debatten, at nogle har sat kikkerten for det ene øje og set en hel masse lyserødt. Andre har sat den for det andet øje og set lige akkurat det stik modsatte. Ikke mindst ordføreren for fremskridtspartiet og også menige medlemmer fra samme parti har, synes jeg, givet udtryk for en helt utrolig bedømmelse af sagen. Sandheden er utvivlsomt et sted imellem disse to yderpunkter. Jeg mener, der har været alt for meget fokus på Christiania og alt for lidt fokus på de samme problemer rundt omkring i landet.

Det, der for mig er afgørende, er, at problemerne løses ikke ved nedrivning, men på anden måde. Det er også afgørende, at vi ikke her foretager en overilet handling, at man ikke vælger den letteste vej, blot fordi det er den letteste, og fordi den måske giver mest gehør i visse vælgerkredse. Derfor mener jeg, det er meget afgørende, at man får nedsat det udvalg, jeg foreslog, og det glæder mig, at ordføreren for socialdemokratiet og ordføreren for venstre var indstillet på positivt at overveje, at et sådant udvalg efter de retningslinjer, jeg foreslog, blev nedsat og kom til at arbejde med sagen. Det tror jeg er noget meget afgørende. Jeg havde måske håbet, at forsvarsministeren havde været lidt mere positiv over for denne tanke også, men hvis det er hans tanke, at det hurtigst muligt skal over til socialministeriet, så løses problemet måske ad denne vej. Med den tilslutning, forslaget har fået, tror jeg det har en mulighed, og jeg vil derfor lade være med at grave mere i denne sag, men sige, at jeg har min fortrøstning til, hvad et sådant udvalg kan opnå, og det mener jeg er den mest positive udgang af den debat, vi har haft i dag.

Simonsen (KF):

Man kan under alle omstændigheder fastslå, at fristaden Christiania under denne debat er blevet vurderet ud fra mange og vidt forskellige synsvinkler. Der er vel ikke kommet så meget nyt frem, som også hr. Svend Haugaard var inde på, men vi har da i hvert fald fået en debat, der i det nye folketing har afklaret de nye partiers stilling til denne sag.

Jeg mener ikke, der er nogen grund til at forlænge debatten med at gå ind i en lang

række nye ting, men jeg har bl. a. nogle kommentarer til hr. Kjeld Olesen, som nævner fortiden. Jeg beder sådan set hr. Kjeld Olesen læse den tale, som jeg holdt i første omgang. Jeg sagde nemlig udtrykkelig, at der var og vil altid være tale om en ulovlig besættelse af et område. Det skete, og man stod således over for løsningen af et uhyre vanskeligt problem. Jeg tror, at alle ville have været klar til at finde frem til en såkaldt smertefri standsning af en ulovlig aktion, men i stedet for valgte den tidligere regering at indgå i en foreløbig aftale om 3 års ophold for beboerne tilknyttet en række forudsætninger osv. Jeg gjorde netop opmærksom på vanskeligheden ved problemet. Med betragtningen om den smertefri løsning mente jeg blot, at det, som man dengang formentlig kunne være nået frem til i folketinget, det var at få standset udviklingen fremfor at udvide ved at indgå den frivillige aftale.

Hr. Kjeld Olesen taler også om det sociale eksperiment, og jeg forstod det sådan, at der her ligesom knyttedes en forbindelse til det møde, som folketingets socialudvalg i går havde med regeringens kontaktudvalg i narkotikasørgsmål. Lad mig for det første sige, hvad jeg i øvrigt også sagde i min første tale, at vi afviser selvfølgelig ikke forsøgsrapporter, som siger, at der er heldige resultater med hensyn til nedtrapning af stofmisbrugere i Christiania, men jeg føjede også til, at selv den dårligste behandlingsinstitution i København på dette område — og jeg mener, der findes nogle af dem — kan jo også opvise gunstige resultater. Således er det dog heldigvis. Det er bare ikke i sig selv noget argument. Nu ligger det jo sådan, at vi ikke kan referere fra, hvad der finder sted under udvalgsdrøftelser, og derfor skal jeg kun sige, at hvad der var resultatet af de drøftelser, som folketingets socialudvalg i går havde med regeringens kontaktudvalg i narkotikasørgsmål, det må være op til den enkeltes vurdering, og min vurdering er i hvert fald anderledes end den, som hr. Kjeld Olesen antyder.

Jeg kan ikke lade være med at knytte nogle kommentarer til hr. Melchior's bemærkning. Hr. Melchior kom herop på talerstolen og søgte — jeg havde nær sagt næsten på vanlig vis — at være den udglattende. Hr. Melchior siger bl. a., at der finder jo

[Simonsen.]

overtrædelser sted ude omkring i samfundet i langt større udstrækning end i Christiania. Det er da muligt, hr. Melchior har ret i dette, men det er da ikke noget argument for at opretholde Christiania. Jeg går da ud fra, at vi alle sammen er enige om, at det drejer sig om at drage omsorg for, at mennesker følger loven. Når hr. Melchior f. eks. tager tyveri ind i billedet og siger, at der er jo kommet en helt anderledes afslappet holdning over for småtyverier, nu vel, det er nok rigtigt — jeg skal slet ikke tage stilling til selve indholdet i denne problemstilling — det er vel udtryk for en ændret kriminologisk opfattelse i dette samfund, men jeg må gøre opmærksom på, at det er noget som dækker befolkningen som helhed. Det afgørende i denne debat er efter min mening, at reglerne gælder for alle borgere i et samfund, og der er ingen, der er undtaget fra reglerne. Det er sådan set kun det, det er vigtigt at fastslå.

Det kunne måske være interessant at følge hr. Melchiors forslag om, at myndighederne skulle ud at kræve beløbet for el og vand osv. op hos hver enkelt christianit. Jeg ville meget gerne se konsekvensen af det. Jeg ville næsten gætte på, at så blev det afklædt i al sin enkelthed, hvad det egentlig var, det drejede sig om, men det var måske en tanke, der kunne være værd at overveje.

Jeg forstår godt, at forsvarsministeren ikke er særlig interesseret i at begynde at gå ind i hele diskussionen om sociale eksperimenter, fordi det ikke er ministerens ressort. Jeg forstår også godt, at det, som ministeren ønsker nu, er en afgørelse, som der er lagt op til, med hensyn til at begynde nedrivningen af de ca. 21.000 m² boligareal, og det er som husvært, ministeren gør det. Jeg forstår det, og jeg synes det er helt korrekt og klart, at ministeren siger: hvis der skal foretages andre ting omkring dette, så er det ikke mit bord.

Jeg har dog fornemmet under denne debat, at der er et politisk flertal i dette folketing — det vil jo vise sig ved den videre drøftelse i finansudvalget, men jeg har bare fornemmelsen af, at det er til stede — således at ministeren kan få sin bevilling igennem på den ene million kroner til at nedrive det boligareal, der er tale om, således at vi kommer i gang, ud fra de forudsætninger,

som jeg nævnte i mit oplæg, nemlig at der ikke er en bulldozer, der jævner hele arealet, men at der er tale om en fornuftig planlagt afviklingsproces, som tager hensyn til de problemer, der er derude, men således at vi under alle omstændigheder er sikre på, at første fase finder sted i den nærmeste fremtid, og anden fase finder sted senest om 2 år, således at afviklingen bliver en realitet.

Højland (CD):

Jeg vil gerne sige til hr. Kjeld Olesen, at jeg ikke i min ordførertale har givet udtryk for, at det har været mit eneste besøg i Christiania, da jeg var sammen med politiet derude. Jeg har været derude en 5-6 gange, og jeg har både set det ene og det andet derude, men jeg havde ønsket at se nogle skyggesider, og derfor havde jeg bedt om at komme med på en tur, hvor jeg netop kunne spørge dem, der kendte en del til det og var villige til at vise disse skyggesider på forespørgsel. Det fik jeg altså lejlighed til.

Denne debat drejer sig ikke kun om en beløbsramme, om hvad det koster, men også om menneskeskæbner og endvidere om værdien af, at vi sidder her i dette ting og vedtager love, som nogle ikke vil overholde. Men hele sagen bundes vel i en magtesløshed hos de myndigheder, der burde løse spørgsmålene i overensstemmelse med de love og regler, som øvrige borgere må efterfølge. Jeg mener ikke, man kan løse problemerne ved hjælp af offentlige repræsentanter, der infiltrerer sig politisk med lovbyggere. De er inhabile til at varetage samfundets interesser i denne sag. De, der ønsker, at Christiania skal bruges som et socialt eksperiment, må her i tinget fremsætte lovforslag herom og ikke legalisere disse ulovlige forhold, som man har gjort det tidligere, ved provisoriske forordninger i strid med lovgivningen.

Jeg ser med skepsis på mulighederne for en acceptabel løsning, som den gruppe, der er den herskende i Christiania, kan acceptere, men jeg vil da gerne give tilslutning til, at et hurtigtarbejdende udvalg finder en løsning på spørgsmålet om en afvikling af Christiania, efter at man har givet forsvarsministeren den bevilling, han har søgt om. Så må man samtidig tilgodese de sociale problemer, der er i forbindelse hermed, men stadig væk må enhver ting, der udføres eller ordnes her, være på lovens grund. En løsning på

[Højland.]

disse spørgsmål må være baseret på lovens grund og ikke på de krav, som en lille selvetableret politisk gruppe stiller.

Anders Uhrskov (SF):

En debat er jo altid i nogen grad bundet af sit udgangspunkt, og det udgangspunkt, som var et sagsindlæg fra ministerens side, har naturligvis også i meget høj grad præget debatten her; vi har altså stadig ikke fået den vældigt spændende debat, som der er behov for omkring Christiania, men hvis det får en chance for at leve videre, så må den vel komme.

Det kunne være fristende at gå ind i diskussionen med hr. Erlendsson, men jeg skal bare nævne én ting. Jeg tror, han forveksler det forhold, at nogle unge mennesker bryder ind på et forladt kaserneareal, med det forhold, at militære agenter overfalder en del af et aktivt militæranlæg. Men jeg tror ikke, hr. Erlendsson kan se forskellen, så jeg synes ikke, der er grund til at gå meget mere ind i det. Det at man besætter et forladt kaserneanlæg kan næppe anfægte rigets sikkerhed.

Jeg kan godt forstå, når hr. Christopher sen appellerer om at undgå en konfrontation. Det er jo da også det mest behagelige, hvis man kan kvæle foretagendet i stilhed, hvis man kan gennemføre en afvikling uden at få en konfrontation. Det sørgelige er jo, at hvis man vil fortsætte den kvælningsproces, som er godt i gang, så får man konfrontation, og så får man en konfrontation, som jeg egentlig heller ikke tror at denne reaktionære regering ønsker.

Der blev fra fru Inge Kroghs side sagt noget, jeg egentlig synes bare viser en underlig indstilling til medmennesker i almindelighed og Christiania i særdeleshed. Det er ligesom om fru'en forventer, at når hun tillader sig at vade ind i private menneskers hjem — selv om det altså er under de særlige omstændigheder der foreligger her — så skal de høfligt rejse sig op af deres senge og indlede en konversation med hende om livet og døden. Det kunne jo ske, de ikke gad snakke med konen, der sådan bryder ind hos dem, og det ville jeg da egentlig synes menneskeligt var meget forståeligt.

Nå, jeg skal jo ikke svare på alt, men jeg synes også centrum-demokraternes forsøg

på at dække ethvert tænkeligt standpunkt er særpræget.

I begyndelsen af diskussionen lod man, som om det drejede sig om sundheds- og brandfarlige bygninger, der skulle jævnes med jorden af hensyn til de stakkels mennesker og den risiko, det var for deres liv. Men det skinner tydeligere og tydeligere frem, at det, det drejer sig om, er at få en afviklingsproces i gang. Det blev her i anden runde næsten sagt direkte, at disse nedrivningers egentlige formål er en afviklingsproces. Så er alt det andet jo bare hyklerisk snak, sådan noget man altid kan bestille og få sat på skinner; når det oven i købet smager af lov og orden, så er det jo helt ideelt.

Jeg synes, det var godt, at forsvarsministeren understregede, at han ikke følte sig kompetent til og velegnet til at behandle denne sag i dens sociale aspekter. Det kan jeg godt forstå, han erkender, for jeg synes ærligt talt også han behandler denne Christianiasag som et regulært felttog, og det gøres med kugler og stænger. Man må i øvrigt håbe, at det bliver det eneste felttog, forsvarsministeren kommer til at lede, for det er ligesom om der er mange ting i det, der hinker. Det hinker specielt, når han i sit svar koncentrerer sig om at løse en af de kronikker op, som han velsignelsesrigt har strøet ud over landet, hvor han igen understreger det forkerte, det påvist forkerte, omkring kriminaliteten derude, omkring misbrug af hårde stoffer, omkring registrering; man ved jo udmærket godt, hvordan der i en lang række andre områder, Vognmandsmarken osv., er langt færre registreringer, end det er tilfældet ude på Christiania — og så dette forsøg på at så splid med en overklasse osv.

Det, som det hele igen må dreje sig om, er den bygningsrapport, som i hvert fald ser ud til at være det rent formelle grundlag for beslutningen om at starte afviklingen. Der siges nu, at den er blevet sendt til Christiania. Det ændrer ikke spor ved det forhold, at denne bygningsrapport, den specificerede bygningsrapport vel at mærke — vi ved jo ikke, hvad der er blevet sendt til Christiania — indeholder det nødvendige grundlag for debatten i dag, det formelle udgangspunkt, nemlig at disse huse er så sundhedsfarlige, at de skal rives ned. Nu er den altså blevet sendt. Så er man i den lykkelige situation,

[Anders Uhrskov.]

at man kan sige, man har fyret den af, men man har samtidig effektivt hindret den i at indgå i debatten. Det er ikke rigtigt, at det er første gang i går, man fra Christianias side har bedt om at få denne bygningsrapport; det har man bedt og tryglet om i meget lang tid. Vi kan gå ud fra, den vil vise, at man stiller en stribe strenge, rigoristiske krav op, som ikke efterleveres i den øvrige by. Der er 34.000 kondemnerede huse her i hovedstaden, og det er ganske givet, at der er mange af dem, der ikke efterlever de krav, som man opstiller i denne bygningsrapport. På samme måde kan man gå ud fra, at en række af de krav kan klares på anden vis.

Min tid er ved at være udløbet, så jeg skal bare gøre en enkelt bemærkning om det fremsatte forslag om et udvalg, som jo står lidt uklart. Jeg forstår, at hr. Højland fra centrum-demokraterne mener, at tanken om et udvalg skulle gå ud på, at udvalget skulle arbejde, efter at man havde bevilget fra finansudvalgets side 1 mill. kr. til nedrivning, men jeg har også forstået, at det, der lige som er udsigt til et flertal for, det er et udvalg, der skal overvåge den fortsatte udvikling af Christiania som et socialt forsøg, og det er vel under de herskende forhold den lykkeligste udgang, denne debat kan få.

Inge Krogh (KrF):

Må jeg til forsvarsministeren sige, at jeg har ikke sagt, der var våbenlagre ude i Christiania. Jeg har sagt, der var våben. Jeg har ikke set dem selv, jeg har talt med en, som præsenterede sig som socialrådgiver, og jeg har ikke grund til at formode, at det ikke passede, når han fortalte, at der var våben derude. Han havde været med til at afvæbne en, som brugte våben.

Til hr. Kjeld Olesen vil jeg gerne sige, at jeg tror, at hvis hr. Kjeld Olesen havde været så ofte ude i Christiania, som jeg har været det, så havde han næppe holdt den tale, der blev holdt. Jeg gentager, at jeg er blevet mødt med megen venlighed, har talt meget med dem derude, og det vidner vel nok om, at når man har lyst til at tale med én, som er så etableret som jeg er, så må det være fordi man er ensom og trænger til at tale.

Til hr. Anders Uhrskov må jeg sige, at jeg

ville trække mig tilbage, men blev meget kraftigt opfordret til at sætte mig på sengekanten.

Der har flere gange i debatten været tale om, at det var billigt, at staten sparede penge ved at lade de sociale foranstaltninger foregå i Christiania. Jeg synes, det er en meget dårlig måde. Vor familiepolitik og vore sociale institutioner er ikke, som de skal være, men jeg tror ikke det er Christiania, der er løsningen.

I det sociale udvalg har der altid været enighed om — og hr. Tastesen har også været enig deri — at man så vidt muligt skulle arbejde for, at børn og forældre kunne blive sammen, at de helst ikke skulle på institution. Så er det lidt vanskeligt at forstå, at det netop skulle være så udmærket, at de nu kunne komme i Christiania i Algar. Det går i hvert fald imod, hvad vi altid har givet udtryk for i det sociale udvalg.

Der har været tale om nedsættelse af et udvalg, og jeg kan sige, at mit parti gerne vil deltage, hvis det er sådan, at det er for at forberede nedrivningen og forberede aftrapningen af Christiania, og sørge for, at der så kommer visse sociale foranstaltninger for dem, der skal flytte derfra.

Formanden:

Jeg går ud fra, at tilhørerne er klar over, at nedkastning af papirer ikke er tilladt. De kommer ikke op igen, kan De regne med.

Hanne Reintoft (DKP):

Jeg vil først lige sige til forsvarsministeren, at det, at kommunisterne i 1940 stemte for Københavns bygge love, der bl. a. tilstodte, at vi skulle have gode boliger i Københavnsområdet, faktisk ikke har noget som helst med Christiania at gøre, og det ved forsvarsministeren også godt. Vi vil til enhver tid stemme for, at folk får ordentlige boliger, også indbefattet, at de får boliger til en pris, de kan betale, for det er vores definition på ordentlige boliger.

Det, der kalder mig op, er egentlig den kritik, der har været af dem, der arbejder som socialarbejdere i Christiania. Jeg ved egentlig ikke, hvad man har tænkt sig, når man begynder at kritisere, at de solidariserer sig med klientelet derude. Hvad skulle de ellers gøre? Man har i dag talt så vældig hjertevarmt om børnene — fra egen ansæt-

[Hanne Reintoft.]

telse i børneforsorgen har man tit oplevet, at samfundet var knap så interesseret i disse børneafvigere, men i dag er de altså så interessante — men når man tænker på, hvordan man netop har ødelagt de børn med autoriserede pædagoger, med hele den almindelige borgerlige opdragelse, at det netop er det, de ikke har kunnet klare, hvordan vil man så forlange, at de, der arbejder med socialt arbejde i Christiania, ikke skulle gå ind på en anden måde og prøve at hjælpe dem på en ny facon, det er jo det gamle, de har forkastet?

Det rører ved noget meget, meget centralt ved socialarbejderens stilling i hele samfundet i dag, og jeg tror, vi efterhånden har haft snesevis af diskussioner om det på de sociale højskoler og mellem kolleger. Det er jo sådan, at dette samfund behandler sit sociale klientel så dårligt, at det efterhånden ikke længere er muligt for socialarbejderen at finde den gyldne middelvej mellem solidaritet med samfundet og solidaritet med det sociale klientel. Man bringes meget let ud i den situation, at man må vælge. Jeg har selv gjort det for mange år siden, og grunden til min politiske funktion kan søges i det. Der er ikke længere anden udvej end at vælge, hvor man vil stå: på deres side eller på samfundets side og på dets præmisser. Og hvis man vil beklage sig over, at pædagoger og socialarbejdere bliver samfundskritiske, så er det fordi, vi selv har trukket så dybe skel mellem dem, der har det godt, og dem, der har det skidt, så der ikke længere er nogen mellem løsning.

Ib Christensen (DR):

Som det fremgår af det skriftlige referat af min tale, var det ikke således, som forsvarsministeren refererer det, at jeg ønskede hele denne million, som forsvarsministeren ønsker bevilget til nedrivning, brugt til sociale formål, til Kofoeds Skole eller anden alternativ social bistand som erstatning for Christiania; men det var således, at jeg spurgte, om forsvarsministeren ville overveje, om en del af den million, han søger om, kunne bruges til det formål. Men jeg erkender, at forsvarsministeren har ret i, at det ikke kan være forsvarsministeriets opgave at yde midler til sociale formål, så derfor burde

mit spørgsmål vel nok være formuleret til socialministeren eller til regeringen som helhed. I hvert fald er det for retsforbundet ret så afgørende, at der tages hensyn til de sociale tabere, som måske måtte komme i klemme i en afviklingsperiode eller efter en afvikling.

Der er et andet forhold, som jeg også vil bede forsvarsministeren lægge sig på sinde, hvis han skal gøre sig håb om at få flertal i finansudvalget for sin bevilling eller overhovedet for en bevilling til nedrivninger i Christiania. Det er det, at for os er det overordentlig væsentligt, at ingen del af dette område, af dette areal, frigives til jordspekulation, men at det hele under en eller anden form forbliver i offentligt eje. Hvis ikke der kommer klare garantier herfor, tvivler jeg stærkt på, at der i finansudvalget kan etableres et flertal for den ønskede bevilling.

Poul Boeg (CD):

På dette fremskredne stadium af debatten er der kun et enkelt punkt, om hvilket jeg gerne vil gøre et par bemærkninger. Jeg har lagt mærke til, at man fra flere sider under debatten, f. eks. fra hr. Tastesens og hr. Kjeld Olesens side, har været inde på det synspunkt, at nok foregik der ulovligheder i Christiania, det bestred man ikke, men så henviser man til, at ting af samme art foregår også på Vesterbro, i den sorte firkant, og man nævner en række andre steder. Der må jeg med al respekt for mine ærede folketingskolleger, der har fremført dette, sige, at det er en tankegang, jeg står uforstående over for. Tankegangen er altså tilsyneladende den, at den omstændighed, at vi ved, at der på visse angivne steder foregår noget ulovligt, så skulle bevirke, at det blev lovligt, eller at man i hvert fald lukkede øjnene for og ikke behøvede at gøre noget ved ulovligheder, der foregår andre steder.

Jeg tror, det er meget farligt at komme ind på denne tankegang, og jeg tror, at en af grundene til, at dette Christiania-spørgsmål optager befolkningen så meget, netop er tankegange af den art, hvor man således vil lukke øjnene for de ulovligheder, der vitterlig foregår. Hvis man drager et sådant synspunkt ud i sin yderste konsekvens, så ender det altså med, at alle kan tillade sig at

[Poul Boeg.]

begå ulovligheder med henvisning til, at andre begår andre eller lignende ulovligheder andre steder. Det turde være ret vidtgående og er vist et nyt kriminalretligt princip, hvis vi skal til at have det sådan, at man blot kan skyde sig ind under, at der også foregår andre ulovligheder.

Forholdet må dog vel tværtimod være det, at en sådan konstatering må føre til, at man sætter ind over for al den ulovlighed, man har, for det, der vel i vid udstrækning er sagens kerne, og jeg tror ikke mindst det, der interesserer befolkningen, er, at man ser, at der bliver gjort noget effektivt over for, hvad der i så henseende foregår i Christiania.

Poul Dam (SF):

Jeg synes, at det har været en ganske overordentlig trist debat, vi har haft her i dag. Den har afsløret nogle skel i det danske samfund, en mangel på forståelse af hinanden, som næsten er utrolig.

Det, der først og fremmest har undret mig, er, at ingen af ordførerne — måske med undtagelse af min ven, hr. Anders Uhrskov — har syntes at stille sig selv det spørgsmål: hvad er der egentlig galt med vort højt berømmede samfund, når så mange unge ønsker at træde ud af samfundet, ønsker at skabe deres eget alternative samfund, som de gør det i Christiania, og som de ønsker at gøre det mange andre steder? Hvad er det egentlig, vi har gjort forkert? I stedet for at stille dette spørgsmål stiller man vort samfund op som noget, der er så helligt og så vidunderligt, at det skal forsvares så at sige med ethvert middel.

Er det ikke til syvende og sidst udtryk for, at forældregenerationen — den, som de fleste af folketingets medlemmer tilhører — er så fortvivlet over, hvad de selv har udrettet, og er så usikre over for det, deres ungdom er blevet til og er, at de ikke er i stand til at yde positive bidrag til samfundets videre udvikling, men kun kan råbe på lov og orden?

Jeg tror, at det ville være sundt, om forældregenerationen greb i sin egen barm og forstod, hvilket ansvar den har for, at vi er kommet dertil, hvor vi er, og måske en gang imellem prøvede at se, om ungdommen ikke havde nogen vej at vise os.

(Kort bemærkning).

Erlendsson (FP):

Jeg vil gerne sige, at jeg heller ikke i hr. Christophersens anden bemærkning til mig fik noget udtryk for en holdning hos hans parti; men jeg fik derimod et eksempel på, hvordan en politiker, der er ældre i faget, forstår at dreje, hvad der er blevet sagt, sådan at det får en komisk mening. Det er jo altid morsomt at kunne gøre noget sådant, men heldigvis skrives det da op, hvad der er blevet sagt, og jeg tror, at hr. Christophersens, synes jeg, noget letkøbte bemærkninger vil få den rette vurdering for eftertiden. Jeg skal ikke spille tiden med at gentage, hvad jeg allerede har sagt.

Til fru Hanne Reintoft vil jeg gerne sige, at det altid glæder mig, når hun tager sig af de ting, jeg siger, for det viser sig nemlig, at hvor vi ikke i almindelighed er enige, beror det på misforståelser. Fru Hanne Reintoft er idealistisk indstillet og vil gerne hjælpe disse mennesker. Det vil jeg også, det vil mit parti også, og jeg er enig med hende i, at det ikke er nogen løsning, som er tilbudt disse unge mennesker, at de kan leve et liv på deres egne betingelser i smuds og elendighed. Jeg vil gerne være med til, at der gøres noget for dem på en forsvarlig måde. Det kan fru Hanne Reintoft være ganske overbevist om.

Hermed sluttede forhandlingen.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 6 medlemmer og 6 stedfortrædere til landsnævnet for omibus- og fragtmadskørsel.

(Jfr. tidenden sp. 3016).

Formanden:

På den trykte dagsorden står fejlagtigt valg af 5 medlemmer. Det skal altså være 6.

Valgt blev:

Jens Kampmann med stedfortræder *Hening Andersen,*

Otto Mørch med stedfortræder *Normann Andersen*

Jens Bilgrav-Nielsen med stedfortræder *Per Gudme,*

[Formanden.]

direktør *Erik Thorn*, Nørresundby, med stedfortræder *E. Juul-Madsen*, fhv. medlem af folketinget *Jens Chr. Christensen* med stedfortræder *Ivar Hansen* og

Frederik Johansen, Rungsted, med stedfortræder *Richard Jensen*, Juelsminde.

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlem af folketinget *Anker Jørgensen* har på medlem af folketinget *Normann Andersens* vegne meddelt mig, at denne på grund af sygdom ikke vil kunne give møde i tinget i mindst 7 dage, og derfor anmoder om, at der må blive bevilget ham orlov fra og med den 9. maj og om, at stedfortræderen må blive indkaldt.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Udvalget om offentlige arbejder:

Udtræder: *Arne Larsen*

Ny stedf.: *Kristine Heltberg*

Udvalget angående forslag til lov om lægemidler:

Udtræder *Arne Larsen*

Nyt medl.: *Anders Uhrskov*

Forsvarsudvalget:

Udtræder: *Arne Larsen*

Nyt medl.: *Anders Uhrskov*

Markedsudvalget:

Udtræder: *Arne Larsen*

Nyt medl.: *Maigaard*

Det udenrigspolitiske nævn:

Udtræder: *Anders Uhrskov*

Ny stedf.: *Maigaard*

Retsudvalget:

Udtræder: *Tillisch*

Nyt medl.: *Lindholt*

Udtræder: *Lindholt*

Ny stedf.: *Tillisch*

Udtræder: *Kirsten Sparre Andersen*

Ny stedf.: *Karlskov Jensen*

Skatte- og afgiftsudvalget:

Udtræder: *Klausen*

Ny stedf.: *Svend Andersen* (Roskilde amt)

Udtræder: *Lysholt Hansen*

Ny stedf.: *Per Hækkerup*

Udtræder: *Børge Johansen*

Nyt medl.: *Erhard Jakobsen*

Folketingets næste møde afholdes i dag, onsdag den 8. maj, kl. 18 med følgende dagsorden:

1) *Eventuelt: første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af visse forbrugsafgifter. (Forhøjelse af afgiften af cigaretter, fintskåret røgtobak, spiritus, vin og øl).

2) *Eventuelt: første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om registreringsafgift af motorkøretøjer m. v.

3) *Eventuelt: første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om vægtafgift af motorkøretøjer m. v.

4) *Eventuelt: første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om forbrugsbegrænsende foranstaltninger. (Afgift af vaskemaskiner, køleskabe, frysebokse, el-komfurer og støvsugere m. m. Forhøjelse af afgift af fjernsynsmodtagere).

5) *Eventuelt: første behandling af:*

Forslag til lov om afgift af elektricitet.

6) *Eventuelt: første behandling af:*

Forslag til lov om afgift af lystfartøjer m. v.

Mødet hævet kl. 17.45.